

Inovace bakalářského studijního oboru Aplikovaná chemie

<http://aplchem.upol.cz>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KFC /ZFF – Základy firemních financí

vyučující: Ing. Petr Bačík, Ph.D.

rozsah: 2p

zakončení: Zkouška,

počet kreditů: 2

výuka: zimní semestr

Základy firemních financí

- Pozornost je zaměřena především na základní funkce finančního řízení podniku - získávání prostředků financování podniku, jejich alokaci v podobě převodu na nepeněžní formy majetku a rozdělování hospodářského výsledku. Obsahem předmětu je i oblast kapitálových a finančních trhů, hodnoty podniku, finančního plánování a finančního řízení zahraničně obchodních aktivit podniku. Po úspěšném absolvování kurzu budou studenti vybaveni:
 - a) Základními poznatky z teorie podnikových financí
 - b) Praktickými algoritmy finančního řízení podniku v rozsahu- řízení majetkové a finanční struktury podniku, kalkulace nákladů a efektivnost podnikových investic

Osnova

1. Podnikové finance, finanční cíle a zdroje firmy, úvod do majetkové a finanční struktury firmy.
2. Finanční rozhodování firmy se zaměřením na řízením investic. Úvod do hodnocení efektivnosti investic. Úvod do kalkulací nákladů.
3. Finanční problematika zakládání firmy. Majetková struktura firmy.
4. Řízení oběžného majetku.
5. Finanční struktura firmy.
6. Oceňování finančního majetku.
7. Peněžní toky firmy.
8. Základy finanční analýzy firmy.
9. Finanční trh a podnikové finance.
10. Oceňování firmy.
11. Finanční plánování.
12. Finanční zdraví firmy a predikce finanční tísně.
13. Úvod do finančního řízení zahraniční směny.

Doporučená literatura

- 1) BLAHA, Z. S. - JINDŘICHOVSKÁ, I.: Jak posoudit finanční zdraví firmy, 3.rozšířené vydání, Management Press, 2006 , ISBN 80-7261-145-3, 2006 (195 stran),
- 2) BOBEK, P. Financial services @ Internet. In Future of the Banking after the Year 2000 in the World and in the Czech Republic III. 1. vyd. Karviná: OPF SU, 1998
- 3) BRECHLEROVÁ, D. Problems with a security of electronic banks. In Future of the Banking after the Year 2000 in the World and in the Czech Republic IV. 1. vyd. Karviná: OPF SU, 1999
- 4) DVOŘÁČEK, J., KAFKA, T. Interní audit v praxi. Vydal Computer Press, a.s. Brno, 2005, ISBN 80-251- 0836-8.
- 5) FLORIÁN, Z. Účetní audit. Vydala Jihočeská univerzita, zemědělská fakulta, České Budějovice, 2001. ISBN 80-7040-476-0
- 6) KANĚČKOVÁ E., ZLÁMAL, J. Audit. Studijní text pro MVŠO. Olomouc, 2008
- 7) MLČOCH, J., Financování podniku pro obchodní akademie, Fortuna 1994 ISBN 80-7168-184-9
- 8) MULLEROVÁ, L. Auditing pro manažery. ASPI, a.s. Praha 2007. ISBN 978-80-7357-308-9
- 9) OCHRANA, F. Veřejný sektor a efektivní rozhodování. Management Press, Praha 2001
- 10) PŘÁDKA, M., KALA J., Elektronické bankovníctví. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2000
- 11) RADICE, F. Banking Transactions. 1st ed. London: Macmillan, 1993, p. 53
- 12) REKTOŘÍK, J., ŠELEŠOVSKÝ, J., a kol. Audit obcí, ROPO a neziskových organizací. MU ESF, Brno, 1999, ISBN 80-210-20630-6
- 13) REKTOŘÍK, J. Kontrola ve veřejném sektoru. MU ESF, Brno 2004. ISBN 80-210-3505-6
- 14) SEDLÁČEK, J. Auditing. MU, Ekonomicko-správní fakulta, Brno 2001, ISBN 80-210-2527-1
- 15) SMEJKAL, V., RAIS, K. Řízení rizik. Grada Publishing, Praha 2003.

Přednáška č. 1

Podnikové finance, finanční cíle a zdroje firmy,
úvod do majetkové a finanční struktury firmy.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Peníze

Formy peněz

Od určitého věku si každý člověk začne všímat, že výměna hodnot se v každé společnosti uskutečňuje pomocí peněz. Ať už nazýváme penězi cokoliv, člověk brzy začne rozeznávat i směnné poměry peněz, na počátku života především ve formě materiálních výměn (například 3 kuličky za 1 nožík), později začne vnímat i hodnotu skutečných peněz, papírových bankovek či mincí (například 3 kuličky za 1 korunu). Je tomu tak všude na světě, peníze se staly symbolem hodnot

Ekonomický koloběh

V rámci každodenního ekonomického života, v procesech rozdělování a přerozdělování hodnot se setkáváme s tzv. reálnými penězi, které se vyskytují nejen ve formě hotovostní M1 peněžní masy (zjevné formy peněz v podobě bankovek a mincí), ale i jako bezhotovostní přesuny peněz (číselnými zápisy na kontech) mezi jednotlivými ekonomickými subjekty.

Jednotlivé ekonomické subjekty si mezi sebou vyměňují hodnoty s určitou intenzitou v rámci daného časového období. Můžeme tedy v rámci určitého času vysledovat

„tok výrobků, výrobních faktorů a služeb, který je v protisměru provázen tokem peněz „

Tvorba Hodnoty

Proces tvorby hodnot se uskutečňuje prostřednictvím několika aktů prodeje a nákupu zboží či služeb za peníze, než se postupně vytvářené finální zboží dostane ke konečnému spotřebiteli. Výrobky, zboží či služby poskytují (prodávají) v národním hospodářství daného státu všechny ekonomické subjekty subjektům jiným. Těmito ekonomickými subjekty jsou:

domácnosti,
firmy,
stát.

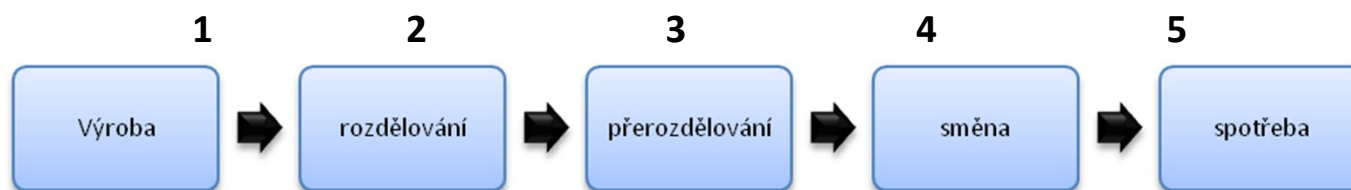
Každý člověk je členem určité domácnosti, statistiky pak sledují např. výdaje na domácnost, příjmy domácnosti apod. Členové domácnosti nabízejí svou pracovní sílu firmám, popř. státu. Firmy tvoří rozsáhlou skupinu ekonomických subjektů, které zaměstnávají členy domácností, recipročně nabízejí své výrobky či služby domácnostem či státu. Stát ve své čistě ekonomické funkci zaměstnává část členů domácností, nakupuje výrobky či služby firem. Mezi všemi subjekty dochází tedy k vzájemné ekonomické výměně.

Realizační platby

V tržním hospodářství, tj. při existenci zbožně-peněžních vztahů, je podmínkou ekonomického fungování směny (výměny hodnot) odpovídající a přiměřená suma peněz na nákup zboží a služeb. U těchto plateb dochází k výměně zboží (nebo služeb) za peníze, dochází k protipohybu peněz a zboží - jsou to tzv. platby realizační.

Moderní ekonomika

V dnešní moderní ekonomice dochází nejprve k primárnímu rozdělování zdrojů, ale dále ještě k velmi silným přerozdělovacím (sekundárním) procesům (tvorba HDP) fáze 2-4: rozdělování prostřednictvím peněz (užití)

Přerozdělování

Základním přerozdělovacím činitelem je stát, základním přerozdělovacím mechanismem je státní rozpočet. Není to však přerozdělovací mechanismus jediný, je doplněn řadou dalších přerozdělovacích institutů, tzv. rozpočtovou sférou.

Rozpočtová sféra je založena na existenci dotací ze státního rozpočtu, popřípadě rozpočtů nižších stupňů až do stupně rozpočtu obecního, pokud takovýto podnik byl založen přímo obcí.

Finanční prostředky

Finanční prostředky domácnosti označujeme často jako rodinné finance, finanční prostředky firmy, podniku označujeme jako podnikové finance.

Pojem „podnikové finance“ je však značně širší, než je pouze samotné označení peněžních prostředků. To se týká i domácností a státu, řekneme-li, že máme například v bance 100.000 Kč, neznamená to, že máme totéž ve formě financí. Ty mohou být mnohem větší, ale také mnohem menší

Pojem „finance“, kromě peněz zahrnuje i existenci finančních vztahů. To znamená nároků - závazků a povinností na jedné straně a pohledávek na druhé straně, tedy práva. Do financí tedy započítáváme i dluhy, budoucí příjmy, očekávané závazky a pohledávky atd.

V tomto slova smyslu pak pojem „podnikové finance“ obsahuje všechny finanční vztahy daného podniku včetně jeho peněžních prostředků v hotovostní a bezhotovostní formě.

Ideální peníze

*Kromě reálných peněz rozeznáváme ještě tzv. **peníze ideální***

Právě tzv. ideální peníze jsou představitelem finančních vztahů, se kterými každý podnik musí počítat a které je zapotřebí řídit.

Manipulace nebo výpočty s ideálními penězi představují tzv. **sekundární (druhotnou) finanční činnost**.

Sekundární finanční činnost je uplatňována v celé řadě případů. Jedná se například:

- o prognózování (projekci) primárních činností v budoucnosti, (sestavování rozpočtů pro příští období je typickou činností s ideálními penězi)
- sestavování finančních plánů podniku,
- výpočty pojistných plánů,
- stanovení očekávané výnosnosti,
- porovnávání investiční náročnosti několika variant,
- přepočty valutových a devizových kurzů atd.

Úspory a investice, finanční zdroje

Peníze jsou prostředkem určeným ke směně a ve svém důsledku tedy k uspokojení lidských potřeb. Za peníze nakupujeme zboží a služby. Skutečností je, že většinou pouze část těchto peněz potřebujeme k okamžitému použití na nákupy zboží a služeb, a to vesměs na produkty krátkodobého charakteru (potravin y apod.). Další část peněz není určena a většinou také tento zbytek ani nestačí na nákupy zboží dlouhodobého (investičního) charakteru. Na produkty tohoto typu musíme obvykle spořit, neboť jejich cena přesahuje naše běžné finanční prostředky. Nespotřebované příjmy tvoří naše úspory. Stejně tak se tvoří i úspory (neinvestované finanční zdroje) firem i státu, úspory tvoří všechny ekonomické subjekty.

Základní finanční otázky

První otázka zní: jak generovat peníze (jak se tvoří, kde a jak je lze získat). Okruh řešení je omezený. Vesměs je řešením pouze mzda, renta, zisk, úrok nebo podpora v nezaměstnanosti.

Druhá otázka je složitější, je to otázka nerudovská: co potom s nimi, co s penězi. Je jasné, že určitou část (v závislosti na našich příjmech) musíme okamžitě proměnit za nutné akutní nákupy zboží a služeb, druhá část volných (dočasně nevyužitých) prostředků tvoří problém této otázky. Peníze lze uložit (spořit) – je třeba řešit kde a kam, lze je investovat, pak je třeba rozhodnout do čeho a kdy, pokud jsou investice realizovány v oblasti finančního kapitálu, vzniká otázka skladby portfolia atd.

Řízení toku financí

Z těchto otázek vyplývá zásadní fenomén: u každého ekonomického subjektu existuje tok peněžních prostředků, který má na jedné straně příliv peněz, na druhé straně jejich odliv. Tento **peněžní tok je třeba řídit. Řízení financí znamená řízení jejich pohybu.** Ten je možné do určité míry předvídat, ovlivňovat a regulovat. K tomu má finanční management domácnosti, firmy i státu určité nástroje a používá k tomu určitých metod.

Řízení finančních toků:

- a) **finanční plánování** je základní funkcí, každý ekonomický subjekt musí umět předvídat potřebu finančních prostředků a musí umět naplánovat nejlepší způsob jak a kde je získat,
- b) **řízení daní** znamená plnit daňovou povinnost v souladu s právními předpisy na co nejnižší úrovni a zvažovat všechna rozhodnutí i z hlediska případných odvodových povinností, dodržovat platební a splátkové kalendáře, platit včas a bez možného postihu. Výši daní lze do určité míry regulovat, hovoří se o tzv. daňové optimalizaci,

Řízení finančních toků:

- c) **řádné vedení hospodářské evidence** v oblasti investic i provozních prostředků,
- d) **časté provádění inventarizací** především v oblasti zásob (hlavně s ohledem na možné ztráty hodnot v důsledku objektivních procesů, ale i subjektivního zanedbání například v oblasti prošlé konzumační doby apod.),
- e) **udržování dobrých a korektních vztahů** s bankami, dodavateli, odběrateli, pojišťovnami, finančním úřadem, atd. Finanční vztahy, jakožto i běžné partnerské vztahy ovlivňují chování všech ekonomických subjektů možnými výhodami či naopak sankcemi,

Řízení finančních toků:

- f) je nutné věnovat **péči stavu a pohybu finančních prostředků**, tzn. sledovat možnou výši a druhy úvěrů, sledovat inkasa se snahou snížit na minimum opožděná inkasa a ztráty vyplývající z nevhodného či značného zadlužení a domáhat se okamžitě úhrady pohledávek,
- g) je třeba mít vhodné **pojištění majetku** k eliminaci rizik, jako zajištění proti případným ztrátám vyplývajících z rizik hospodářských, personálních, dopravních atd. a proti všem druhům nebezpečí ohrožujícího majetek ekonomického subjektu,
- h) každý ekonomický subjekt by měl mít rovněž řádné vedené **účetnictví**, jak na úrovni celého ekonomického subjektu, tj. v oblasti finančního účetnictví, tak i na jednotlivých střediscích, tj. v oblasti manažerského účetnictví,

Finanční systém

Vzájemnou souvztažnost finančního systému a finančních trhů lze nejlépe charakterizovat uvedením a stručným popisem základních funkcí finančního systému, které v souhrnu tvoří nejdůležitější ekonomické prvky podmiňující dobré fungování finančního trhu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Funkce finančního systému:

- a) **Funkce depozitní** neboť systém finančních trhů a institucí poskytuje možnosti depozit volných finančních prostředků vyplývajících z úspor všech ekonomických subjektů. Každý může uložit nespotřebované finanční prostředky. Tyto funkce zajišťuje v ekonomice systém mnoha si vzájemně konkurujících bank, pojišťoven a dalších finančních zprostředkovatelů,
- b) **Funkce zabezpečení bohatství** neboť finanční trhy umožňují opět všem ekonomickým subjektům (domácnostem, firmám i státu) uchovávat hodnotu peněžních prostředků po dlouhou dobu, a to až do okamžiku, kdy dle vlastního rozhodnutí budou tyto prostředky investovat pro krytí své investiční potřeby, svých budoucích výdajů.

Funkce finančního systému:

- c) **Funkce likvidity** neboť finanční trhy umožňují směnu finančních nástrojů (sekundárních forem peněz) za peněžní hotovost s velmi malým rizikem ztráty.
- d) **Funkci kreditní** neboť finanční trhy poskytují možnost úvěrování jak spotřeby, tak i investičních výdajů.
- e) **Funkce platební** neboť finanční systém umožňuje uskutečňování plateb (a to v hotovostní i bezhotovostní podobě) za zboží a služby.

Funkce finančního systému:

- f) Funkce ochrany proti riziku** neboť finanční zprostředkovatelé nabízejí na finančním trhu firmám, domácnostem i státu (vládě) ochranu proti životnímu, zdravotnímu, majetkovému a příjmovému riziku prostřednictvím různých forem pojištění.
- g) Funkce politická** neboť prostřednictvím finančních trhů lze poměrně úspěšně provádět vládní politiku zaměřenou na regulaci a kontrole inflace, anticyklickou a stabilizační politiku národního hospodářství.

Funkce finančního trhu

- umožňují deficitním subjektům získat volné finanční prostředky k financování svých potřeb,
- umožňují alokovat volné finanční prostředky naopak přebytkových subjektů do oblasti produktivního využití,
- umožňují alokovat riziko přebytkových subjektů způsobem odpovídajícím výnosům z použitých finančních nástrojů,
- umožňující vznik, převod a efektivní výkon vlastnických práv u finančních nástrojů, a to při zvýšené ochraně investorů,
- umožňují prostřednictvím soustředování nabídky a poptávky po finančních nástrojích aby se minimalizovaly transakční náklady finančních nástrojů.

Majetek podniku

- Majetek podniku se nejčastěji znázorňuje pomocí rozvahy. Rozvaha je rozdělena na Aktiva a Pasiva. Aktiva představují majetek společnosti a Pasiva zdroje, kterými jsou aktiva hrazena. Matematicky pak platí ve finančním vyjádření $\text{Aktiva} = \text{Pasiva}$

Rozvaha

	AKTIVA CELKEM (A+B+C+D)
A	Pohledávky za upsaný vlastní kapitál
B	Stálá aktiva
-	dlouhodobý nehmotný majetek
-	dlouhodobý hmotný majetek
-	dlouhodobý finanční majetek
	z toho: podíl. cen. papíry a vklady v podn. s rozhodujícím vlivem
C	Oběžná aktiva
-	zásoby
-	dlouhodobé pohledávky
-	krátkodobé pohledávky
-	krátkodobý finanční majetek
D	Ostatní aktiva

	PASIVA CELKEM (A+B+C)
A	Vlastní kapitál
-	základní kapitál
-	kapitálové fondy
-	fondy tvořené ze zisku
-	hospodářský výsledek minulých let
-	hospodářský výsledek běžného účetního období
B	Cizí zdroje
-	rezervy
-	dlouhodobé závazky
-	krátkodobé závazky
-	bankovní úvěry a výpomoci
	z toho: dlouhodobé bankovní úvěry
C	Ostatní pasiva

AKTIVA

- **Pohledávky za upsaný vlastní kapitál**
- **Stálá aktiva**
 - dlouhodobý nehmotný majetek
 - dlouhodobý hmotný majetek
 - dlouhodobý finanční majetek
- **Oběžná aktiva**
 - zásoby
 - dlouhodobé pohledávky
 - krátkodobé pohledávky
 - krátkodobý finanční majetek
- **Ostatní aktiva**

Stálá aktiva

slouží podniku déle než 1 rok, nespotřebovává se najednou, postupně se opotřebovává a přenáší svou hodnotu ve formě odpisů do nákladů podniku (neodpisují se pozemky, umělecká díla a sbírky).

- dlouhodobý nehmotný majetek [jehož ocenění je vyšší než 60 tis. Kč jednotlivě (např. patenty, licence, autorská práva, software, know-how)],
- dlouhodobý hmotný majetek (nemovitý majetek: pozemky, budovy, stavby; samostatné movité věci jejichž ocenění je vyšší než 40 tis. Kč jednotlivě s dobou použitelnosti delší než 1 rok),
- dlouhodobý finanční majetek (např. dlouhodobé cenné papíry a vklady v držení déle než jeden rok, půjčky s dobou splatnosti delší než 1 rok).

Oběžná aktiva

- zásoby
 - skladovaný materiál,
 - zásoby vlastní výroby (nedokončená výroba, polotovary vlastní výroby, výrobky a zvířata),
 - skladované zboží (nakoupené za účelem prodeje),
- pohledávky,
- krátkodobý finanční majetek (pokladní hotovosti, ceniny, peníze na běžném účtu, krátkodobé cenné papíry).

Jedna forma oběžného majetku přechází v druhou, oběžný majetek neustále obíhá. Rychle a beze ztrát jsou k úhradě závazků použitelné pouze peníze. Pohledávky je možné přeměnit v peníze rychleji než zásoby.

PASIVA

- **Vlastní kapitál**
 - základní kapitál
 - kapitálové fondy
 - fondy tvořené ze zisku
 - hospodářský výsledek minulých let
 - hospodářský výsledek běžného účetního období
- **Cizí zdroje**
 - rezervy
 - Dlouhodobé závazky
 - krátkodobé závazky
 - bankovní úvěry a výpomoci
- **Ostatní pasiva**

Vlastní kapitál

Základem podnikání je *vlastní kapitál*, jehož velikost se mění podle výsledků hospodaření v daném období. Vlastní kapitál je dlouhodobým zdrojem. Skutečná výše vlastního kapitálu (jako rozdíl mezi tržní hodnotou aktiv a tržní hodnotou dluhů) nemusí souhlasit s vlastním kapitálem v rozvaze. **Náklady na vlastní kapitál** představuje část zisku, který vlastníci očekávají a získávají za vklad svého kapitálu do podniku (v akciové společnosti výše dividend). Náklady na vlastní kapitál jsou většinou vyšší než náklady na cizí kapitál.

Vlastní kapitál

Základem podnikání je *vlastní kapitál*, jehož velikost se mění podle výsledků hospodaření v daném období. Vlastní kapitál je dlouhodobým zdrojem. Skutečná výše vlastního kapitálu (jako rozdíl mezi tržní hodnotou aktiv a tržní hodnotou dluhů) nemusí souhlasit s vlastním kapitálem v rozvaze. ***Náklady na vlastní kapitál*** představuje část zisku, který vlastníci očekávají a získávají za vklad svého kapitálu do podniku (v akciové společnosti výše dividend). Náklady na vlastní kapitál jsou většinou vyšší než náklady na cizí kapitál.

Cizí kapitál

Cizí kapitál (cizí zdroje, dluh podniku) se člení na **dlouhodobý** (je poskytován na dobu delší než jeden rok) a **krátkodobý** (je poskytován na dobu do jednoho roku; je levnější než dlouhodobý cizí kapitál; jeho použití k financování dlouhodobých aktiv je velmi riskantní). Podnik usiluje o optimální strukturu cizího kapitálu pokud jde o členění na dlouhodobý a krátkodobý. **Náklady na cizí kapitál** se skládají z úroku a z ostatních výdajů spojených s jeho získáním.

Přednáška č. 2

Tvorba podnikového finančního plánu

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace bakalářského studijního oboru Aplikovaná chemie

Plánování

Plánování je proces, jehož prostřednictvím podnik nebo organizace kvantifikuje cíle, M19 kterých chce v blízké nebo vzdálenější budoucnosti dosáhnout, včetně vymezení zdrojů, které jsou pro jeho dosažení nezbytné.

Plány jsou považovány za nástroje řízení. Hierarchická soustava plánů v podstatě odpovídá jednotlivým stupňům cílů zájmových skupin i celého podniku. Rozeznáváme určité druhy plánů.

Plánování

Například v případě finančního plánování je častým cílem podniku dosažení maximálního zisku. Zisk (ztráta) je vymezen jako rozdíl mezi celkovými výnosy a celkovými náklady. Jsou-li celkové náklady vyšší než celkové výnosy, vzniká ztráta, v opačném případě vzniká zisk. Pro dosažení maximálního zisku se podnik musí snažit maximalizovat výnosy a minimalizovat své náklady.

Stanovení cíle

Cíl, který si podnik stanoví musí být reálný, tzn. dosažitelný. Z hlediska motivačního je vhodné stanovit mírně nadhodnocené cíle, které nutí podnik k většímu úsilí na jeho dosažení. Pokud je však cíl podniku výrazně nadhodnocený a tudíž i nesplnitelný, může být výsledný efekt pro jeho plnění spíše nemotivační. Je-li naopak cíl stanovený na nízké úrovni, může působit stejně tak demotivujícím způsobem.

Nejdůležitějšími složkami pro tvorbu plánu jsou:

1. předpokládaný objem zakázek, které podnik může pro uvažované období očekávat;
2. předpokládaný objem a struktura tržeb, které plánuje podnik realizovat

Nejdůležitějšími složkami pro tvorbu plánu jsou:

1. předpokládaný objem zakázek, které podnik může pro uvažované období očekávat;
2. předpokládaný objem a struktura tržeb, které plánuje podnik realizovat

Časové hledisko plánování

Dlouhodobé plány - jsou sestavovány obvykle pro časový horizont 5 až 10 let. Jejich cílem je stanovit dlouhodobý cíl, kterého chce podnik v daném časovém horizontu dosáhnout. Někdy bývají dlouhodobé cíle označovány jako strategické. Vzhledem k delšímu časovému horizontu nebývají příliš přesné, neboť s délkou časového horizontu se jejich přesnost snižuje. Proto nemusí (a ani nemohou) být příliš přesné a detailně propracované. Obvykle obsahují plán tržeb, očekávaný objem zakázek, finanční a personální potřeby podniku apod. Tyto údaje pak slouží pro posouzení předpokládaného meziroční vývoje, zohledňují se očekávané trendy a možnosti na trhu a na základě toho se přizpůsobuje plánovaný objem a struktura výroby, tržeb a kapacitní možnosti podniku.

Časové hledisko plánování

- **střednědobé** - jsou sestaveny pro období 2 až 5 let. Na rozdíl od dlouhodobých plánů jsou vypracovány o něco přesněji a jsou založeny na konkrétnějších hodnotách. Bývají detailnější u jednotlivých plánovaných položek. Střednědobé plány se někdy označují jako taktické.
- **krátkodobé** - jsou vytvářeny pro období do 1 roku. Vzhledem k tomu, že se jedná, na rozdíl od předchozích typů, o relativně krátký časový horizont, nabývají také konkrétnějších hodnot a tím i větší přesnosti. Většinou se plánuje s detailností podle jednotlivých druhů nákladů až na úroveň analytických účtů a nákladových středisek.
- **operativní** - v průběhu roku dochází k upřesňování plánu na základě nejaktuálnějších poznatků a informací. Tyto údaje jsou pak zapracovány do plánu, čímž se zajišťuje systém pro aktualizaci informací o nejbližším vývoji společnosti. Operativní plány mohou být zpřesňovány pravidelně, např. 1 x měsíčně.

Úrovně plánování

Způsob tvorby, rozsah, a úroveň podrobnosti pro tvorbu plánu jsou ovlivněny zejména potřebami a zvyklostmi podniku či organizaci. Jedním z nejdůležitějších faktorů, které způsob tvorby plánu ovlivňují, je organizační struktura podniku. Ta může být jednoduchá, kdy podnik je představován jedním závodem, skládajícím se z několika hospodářských středisek, nebo složitá, kdy se podnik skládá např. z divizí, závodů, úseků a hospodářských středisek. Uvedený příklad je pouze ilustrativní, skutečná struktura podniku pak může být mnohem složitější a komplikovanější, např. v souvislosti s konsolidovanými účetními jednotkami podniku.

Dlouhodobý majetek

Výchozím bodem pro plánování dlouhodobého majetku je konečný stav tohoto majetku v předchozím období (měsíce, roku), který je zároveň počátečním stavem období, pro které je plán tvořen. V průběhu období, pro které se plánuje dochází ovšem ke změnám stavu majetku a to minimálně ze dvou hlavních důvodů:

- a) úbytky, zejména prostřednictvím oprávek, dále pak vyřazením a prodejem majetku;
- b) přírůstky pořízením nového majetku.

Dlouhodobý majetek

Výchozím bodem pro plánování dlouhodobého majetku je konečný stav tohoto majetku v předchozím období (měsíce, roku), který je zároveň počátečním stavem období, pro které je plán tvořen. V průběhu období, pro které se plánuje dochází ovšem ke změnám stavu majetku a to minimálně ze dvou hlavních důvodů:

- a) úbytky, zejména prostřednictvím oprávek, dále pak vyřazením a prodejem majetku;
- b) přírůstky pořízením nového majetku.

Plánovaný stav majetku

Pro plánování dlouhodobého majetku bude platit rovnice, kdy konečný stav majetku v předchozím období (neboli počáteční stav aktuálního období) snížený o odpisy (a zůstatkovou hodnotu prodaného majetku) a navýšený o nově pořízený majetek se rovná konečnému stavu majetku k období, k němuž plánujeme

Úbytky

Roční přírůstek hodnoty oprávek (tj. bilanční hodnota) představují sumu účetních odpisů (nákladů) daného období, o které je účetně snižována hodnota majetku. Způsob stanovení účetních odpisů si určuje účetní jednotka samostatně na základě interních předpisů. Způsob účetního odepisování majetku musí odpovídat skutečnému opotřebení majetku. Účetní odpisy, které vstupují do nákladů účetní jednotky nelze zaměňovat s odpisy daňovými, které jsou stanoveny na základě zákona o dani z příjmů a jsou počítány pro účely daňového přiznání

Přírůstky

Druhou významnou položkou při plánování dlouhodobého majetku jsou plánované investice do majetku, tedy pořízení nového majetku. Investice do dlouhodobého majetku v tomto pojetí představují pořízení budov, strojů a zařízení nebo jejich technické zhodnocení tak, aby podnik měl dostatečné výrobní kapacity pro výrobu plánovaného objemu produkce.

Plánování výrobních kapacit se odvíjí od plánovaného objemu výroby, který podnik v uvažovaném období očekává, protože s nárůstem objemu výroby je nutné zajistit i dostatečný objem výrobních faktorů, tedy i nových strojů, budov apod. Vzhledem k tomu, že investice zpravidla představují i velké finanční výdaje, je vhodné, aby podnik před vlastním pořízením nové investice provedl vyhodnocení návratnosti této investice.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Zásoby

Další významnou položkou aktiv jsou zásoby. Zásoby zahrnují především tyto složky

- a) materiál
- b) rozpracovanou výrobu
- c) zboží
- d) hotové výrobky

Zásoby

Další významnou položkou aktiv jsou zásoby. Zásoby zahrnují především tyto složky

- a) materiál
- b) rozpracovanou výrobu
- c) zboží
- d) hotové výrobky

Materiál

Naplánování optimálního množství zásob materiálu je relativně složitou otázkou. Cílem je, aby podnik měl dostatečné zásoby materiálu, které zajistí plynulý proces výroby. Na druhou stranu, má-li podnik zásoby až příliš vysoké, má v nich uložené finanční prostředky, které by mohl využít jiným, efektnějším způsobem. Navíc, disponuje-li podnik pomalu obrátkovými zásobami, tzn. se zásobami, jejichž spotřeba je z dlouhodobého hlediska velmi nízká, či dokonce nulová, měl by podnik přehodnotit význam těchto nevyužívaných zásob, protože některé zásoby se stávají časem nepoužitelné (z důvodů technického zastarání, vypršením expirační lhůty apod.) a takovéto stavy zásob zlikvidovat šrotací, nebo hodnotu těchto zásob snížit prostřednictvím tzv. opravných položek.

Nedokončená výroba

V důsledku skutečnosti, že podnik k rozvahovému dni není schopen dokončit všechny výrobky, které má rozpracované a převést je tak do stavu hotových výrobků, musí podnik plánovat i hodnotu nedokončených výrobků, které nejsou ještě finálními výrobky, jsou v různém stupni rozpracovanosti a je nutné vyčíslit jejich předpokládanou hodnotu.

Meziroční změna ve stavu rozpracované výroby (v bilanci) musí odpovídat změně stavu rozpracované výroby (ve výsledovce) – další důležitý spojovací můstek mezi oběma výkazy.

Hodnota nedokončených výrobků je tvořena hodnotou spotřebovaného materiálu a hodnotou pracovních operací, které byly na tyto nedokončené výrobky vynaloženy. Kromě toho může být hodnota nedokončených výrobků navýšena o některé další náklady, nejčastěji formou přírážek, které do této hodnoty promítnou nepřímo přiřaditelné režijní náklady související s výrobou.

Zboží

Podniky, které se zabývají prodejem zboží, musí také stanovit objem zásob zboží. Obecně lze říci, že platí to, co bylo řečeno v odstavci věnovanému stavu materiálu. Pokud má podnik příliš velké zásoby zboží, nebo zboží, které se prodává málo, či se vlivem zastarání stává neprodejným, je nutné tuto skutečnost zohlednit také formou opravných položek.

Hotové výrobky

Poslední významnou položkou při plánování stavu zásob jsou hotové výrobky. Cílem každého výrobního podniku by mělo být co **nejrychlejší vyskladnění a prodej** hotových výrobků. Redukují se tím náklady na skladování. Prodej hotových výrobků také znamená příliv peněžních prostředků v podobě tržeb. Obdobně, jako u stavu rozpracované výroby je důležité pojitko mezi rozvahou a výsledovkou i v případě meziroční změny stavu zásob hotových výrobků v bilanci a změnou stavu hotových výrobků ve výsledovce.

Pohledávky

Pohledávky podniku vznikají v důsledku časového prodlení mezi poskytnutým plněním a úhradou za toto plnění.

Pohledávky lze klasifikovat dle různých hledisek, například podle povahy na:

- a) Pohledávky z obchodních vztahů
- b) Pohledávky ostatní

Peníze a bankovní účty

Plánovaný stav finančních prostředků je vždy otázkou zajištění dostatečného množství prostředků s vysokou likviditou a tak je k tomu nutno přistupovat i při plánování. Objem finančních prostředků na účtu musí odrážet minimální stav finančních prostředků, které podnik potřebuje pro zajištění každodenní činnosti. Zdrojem na straně příjmů jsou zejména plánované příjmy z vydaných faktur, strana výdajů je tvořena potřebou finančních prostředků na mzdy a platy, úhradu přijatých faktur, plnění vůči státním institucím a úřadům apod. Na bankovních účtech musí být dostatečný objem finančních prostředků pro zajištění každodenní činnosti podniku, ale zároveň, vzhledem k nízkým úrokovým výnosům (vzhledem k vysoké likviditě), není výhodně zde dlouhodobě kumulovat nadbytečný objem finančních prostředků, které by bylo výhodnější investovat jiným způsobem, zajišťujícím vyšší výnosy.

Vlastní kapitál

Vlastní kapitál je zejména vklad majitele nebo společníků do podniku při jeho založení, resp. může být z různých důvodů dodatečně navýšeno. Jeho výše ovšem nepodléhá tak častým změnám jako ostatní položky bilance a tak se změna plánuje pouze tehdy, jsou-li známy skutečnosti, které by mohly k navýšení vlastního jmění vést, například splnění podmínek stanovených zákonem apod.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Rezervy

Rezervy jsou účetním nástrojem, který slouží k zahrnování nákladů do období, se kterým věcně a časově souvisí. U rezerv je znám většinou pouze účel, zatímco výše a období se pouze odhaduje. Jsou považovány za cizí zdroje, ale nevykazují se jako závazky, protože v okamžiku jejich vzniku a tvorby neexistuje závazek vůči třetí osobě.

Pomocí rezerv si podnik vytváří zdroje pro předpokládané výdaje, které v budoucnosti s určitou mírou pravděpodobnosti nastanou. Rezervy mohou být vytvářeny pro různé účely a v závislosti na tom se používají i různé metody pro jejich výpočet. Cílem by mělo být stanovení kvalifikovaného odhadu nákladů pro daný účel. Jakmile situace, pro kterou je rezerva tvořena nastane, vyčerpají se finanční prostředky z této natvořené rezervy, nebo pokud pomine důvod jejího natvoření, rezerva se rozpustí. Při plánování se tedy rezervy počítají pro budoucí období, **kdy některé situace, pro které jsou rezervy vytvářeny, mohou, ale také nemusí nastat.**

Závazky

Při své hospodářské činnosti podnik vstupuje do obchodních vztahů s jinými organizacemi a podniky, nakupuje jejich výrobky a služby, je také nucen plnit i své povinnosti vůči státním orgánům a institucím, zaměstnancům apod. Ze všech těchto interakcí vznikají podniku závazky. Vzhledem k tomu, že za poskytnutá plnění neplatíme většinou hotově a okamžitě, ale fakturou se stanovenou dobou splatnosti, vznikají nám závazky, jinými slovy dluhy. O tom, jaká bude konkrétní výše závazků podniku na konci období, pro něž se plánuje, je závislé od mnoha faktorů, například na:

- platební morálce podniku (schopnosti a ochotě podniku platit své úvěry včas v rámci stanoveného termínu splatnosti)
- objemu nákupů na konci obchodního roku.
- platební politice podniku (podniky většinou platí své závazky krátce před datem splatnosti, aby se nezbavovali finančních prostředků na účtech, za které mohou inkasovat úrok, ale také se mohou podniky snažit uplatňovat nabízená skonta, tedy nástroj platebního styku, kdy při úhradě faktury do určitého data nabízí prodejce slevu z konečné částky uvedené na faktuře),

Přednáška č. 3

Plánování podnikových nákladů a výnosů

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Variabilní a fixní náklady podniku

Plánovaná výše nákladů se většinou odvíjí od plánovaného objemu produkce. Čím více se vyrábí, tím větší je objem nákladů, tzn. tím větší bude spotřeba materiálu, bude nutné najmout více pracovních sil a zaplatit je, bude vyšší spotřeba elektrické energie na pohon strojů apod.

Ne všechny náklady, které podniku vznikají, však souvisejí s výrobou a také ne všechny náklady musí být bezpodmínečně závislé na objemu produkce.

Z tohoto důvodu je nutné rozlišovat tzv. fixní (neměnné) a variabilní (proměnlivé) náklady

Fixní náklady

Jako **fixní náklady** jsou označovány ty náklady, jejichž **výše není závislá na objemu vyráběné produkce** a s růstem objemu výroby zůstávají neměnné. V grafickém vyjádření jsou zobrazeny jako konstanta na úrovni celkové výše fixních nákladů rovnoběžná s osou X, která zobrazuje množství produkce. Platí, že s rostoucím objemem produkce průměrné fixní náklady připadající na vyrobenou jednotku neustále klesají

Variabilní náklady

Opakem fixních nákladů jsou **náklady variabilní**. Pro tento druh nákladů platí, že **s rostoucím objemem výroby jejich výše roste**. Ve zjednodušeném grafickém vyjádření jsou zobrazeny jako rostoucí přímka vycházející z počátku.

Obecný postup při plánování režijních nákladů

Většinu režijních nákladů, které plánujeme, není možné stanovit jednoznačně na základě plánovaného objemu produkce a služeb. Některé uvažované režijní náklady s objemem produkce souvisejí pouze okrajově, nebo dokonce vůbec, ale přesto je nutné s nimi v plánu počítat a zahrnout je do nákladů, resp. výnosů.

Plánování režijních nákladů

Plánování režijních nákladů by se proto nemělo týkat pouze omezené skupiny pracovníků, kteří plán tvoří, ale mělo by se stát **celopodnikovou záležitostí**, tedy zajistit, aby se do tohoto procesu zapojily všechny útvary. Možnou cestou, jak toto zajistit, je pravidelná komunikace se všemi odděleními. Z hlediska praxe lze vytvořit jednoduchý formulář, do kterého mohou vedoucí pracovníci jednotlivých útvarů zapsat předpokládanou výši vytipovaných režijních nákladů – zejména těch, které jsou nepravidelné, mimořádné, nebo lze z nejrůznějších důvodů předpokládat, že nastanou.

Takto vyplněné údaje se následně zkompletují za celý podnik nebo organizaci a eliminuje se tak nebezpečí opomenutí některých významných položek, které mohou mít výrazný vliv na výši nákladů.

Plán příjmu nových zakázek

V podmínkách tržní ekonomiky je zásadní otázkou pro přežití podniku mít dostatečný přísun nových zakázek. Mít zakázky znamená mít práci. I když se nejedná o položku, která by byla předmětem plánování z hlediska nákladů a výnosů, **je pro podnik důležitá především z hlediska plánovaného objemu kapacit.**

Stanovení odhadu objemu nově příchozích zakázek v budoucím období se děje na základě výzkumů trhu, odhadů odborníků, zkušeností, uzavřených smluv, pravidelných dodávek, rámcových smluv apod.

Plánovaná výsledovka

Konkrétní způsob tvorby plánu vždy závisí na potřebách, požadavcích a velikosti podniku. Protože je hlavním cílem podniku v podmínkách tržní ekonomiky maximalizace zisku a zisk je určen jako rozdíl mezi celkovými výnosy a náklady, musí každý podnik, který se zabývá plánováním usilovat o minimalizaci nákladů a maximalizaci výnosů.

Náklady a výnosy můžeme plánovat například na úrovni jednotlivých skupin nákladů (materiál, mzdy, služby, odpisy apod.) až po detail na úrovni jednotlivých analytických účtů. Vše záleží na konkrétní potřebě daného podniku.

Plán tržeb

Tržby z prodeje výrobků a služeb, resp. zboží, je pro většinu podniků hlavním zdrojem výnosů, neboť jejich realizace na trhu je hlavní náplní jejich hospodářské činnosti. Z tohoto důvodu je nutné věnovat plánování tržeb maximální pozornost.

Samozřejmě, vedle výnosů z tržeb z prodeje vlastních výrobků, služeb a zboží může mít podnik i jiné příjmy.

Plánování personálních nákladů

Personální náklady jsou vedle spotřeby materiálu nejvýznamnější nákladovou položkou, protože lidská práce je označována jako nejdražší výrobní faktor

Lidé jsou nositelé know-how, disponují vědomostmi, zkušenostmi apod., a z tohoto důvodu jsou v pracovním procesu nenahraditelní. Právě zkušenosti a znalosti know-how jsou pro každý podnik významnou devizou a mělo by být prvořadým zájmem každého podniku mít v řadách svých pracovníků kvalitní a kvalifikovaný personál, protože to má dopad na produktivitu práce, její kvalitu, organizační zajištění i samotnou existenci podniku.

Kategorie pracovníků

Pro vlastní plánování personálních nákladů je nejdříve nutné stanovit plánovaný počet pracovníků. Pracovníci se obvykle člení pro potřeby podniku do následujících kategorií:

- a) Technicko – hospodářští pracovníci
- b) Režijní dělníci
- c) Výrobní (jednicoví) dělníci

Technicko – hospodářští pracovníci (THP)

jsou pracovníci, kteří zastávají v podniku nebo organizaci administrativní, řídicí, technické a jiné funkce. Personální náklady této kategorie jsou považovány převážně za fixní, tzn., že se vyznačuje žádnou, resp. malou pružností ve vztahu k objemu vyráběné produkce.

Například oddělení účtárny zpracovává účetnictví podniku při objemu výroby 100 mil. Kč v počtu 5 účetních. Dojde-li ke zvýšení výroby na 300 mil. Kč, počet pracovníků účtárny se nemění a účtárna kapacitně zvládá zpracování dokladů i při takto navýšeném objemu výroby. Pokud se objem výroby zvýší na 500 mil. Kč, musí dojít k navýšení počtu pracovníků účtárny, neboť stávající kapacity nestačí zpracovat výrazně vyšší objem účetních dokladů.

Režijní dělníci

jsou pracovníci, kteří pobírají fixní mzdu, (ne úkolovou nebo časovou). Obdobně, tak jako tomu bylo i u předchozí kategorie THP, i tato kategorie je považována za fixní, tzn. reaguje méně pružně na rostoucí objem výroby.

Patří sem pracovníci údržby, opraváři, skladníci, topiči, uklízečky, pracovníci ochranky, vrátní apod.

Výrobní (jednicoví) dělníci

jsou pracovníci, kteří jsou odměňováni úkolovou nebo časovou mzdou. Na rozdíl od předchozích dvou kategorií jsou personální náklady výrobních dělníků variabilním nákladem, tzn. jsou najímáni v závislosti na množství práce a plánované stavy pracovníků se stanovují na základě plánovaných kapacit.

Patří sem většinou všichni výrobní dělníci, u nichž je možné stanovit mzdu na základě jejich výsledků.

Plánování počtu pracovníků

Stav technicko – hospodářských pracovníků (THP) a režijních dělníků (RD) se vyznačuje daleko menší pružností ve vztahu k objemu vyráběné produkce (poskytovaných služeb) než je tomu u kategorií výrobních dělníků. **Počet RD a THP je ovlivněn především potřebami podniku.** V případě plánování těchto kategorií pracovníků se vychází z odůvodněných požadavků jednotlivých oddělení podniku na zvýšení či snížení počtu pracovníků. Při navyšování počtu pracovníků těchto kategorií je nutné mít na paměti fixní povahu personálních nákladů.

Jinak je tomu u výrobních (jednicových) dělníků (VD). Vzhledem k tomu, že **stav VD** je závislý na objemu vyráběné produkce, je nutné jejich počet **odvodit od plánovaného objemu produkce.**

Plánování počtu pracovníků

Pro stanovení potřebného počtu jednicových dělníků musíme nejprve určit počet disponibilních hodin na jednoho pracovníka za rok. Vychází se při tom z počtu pracovních dnů za rok snížených o dny řádné dovolené, s ohledem na nemocnost, přesčasy a jiné faktory (například produktivitu práce, kdy zapracovaní pracovníci mají vyšší produktivitu než nezapracovaní).

V dalším kroku se stanoví počet celkový počet pracovních hodin ve výrobní části podniku za rok. Tento počet hodin může být odvozen buď podle časové náročnosti jednotlivých typů výrobků (vychází se z plánovaného objemu výroby) nebo na základě pracovních hodin strojů apod. Vydělením celkového počtu hodin za rok disponibilními hodinami na jednoho pracovníka se zjistí potřebný počet pracovníků.

Stanovení plánovaných personálních nákladů

Jsou-li stanoveny průměrné přepočtené stavy pracovníků (například v rozčlenění podle kategorií), vynásobí se tyto počty pracovníků jejich roční průměrnou hrubou mzdou (platem), čím se stanoví plánované personální náklady. Vzhledem k tomu, že většinou dochází k meziročnímu navyšování mezd a platů, je nutno navýšit personální náklady i o tuto změnu.

Kromě nákladů na hrubou mzdu je další významnou položkou personálních nákladů i náklady na sociální a zdravotní pojištění, které zaměstnavatel odvádí procentem z vyplacených hrubých mezd.

Spotřeba materiálu

Materiál představuje při výrobě vedle personálních nákladů nejdůležitější složku nákladů. Svou povahou je výrobní materiál považován za variabilní náklad, protože s růstem objemu produkce roste jeho spotřeba.

Nejjednodušší přístup k rozdělení materiálu je na materiál:

- přímý (jednicový)
- nepřímý (režijní)

Přímý neboli jednicový materiál

je materiál, který přímo vstupuje do vyráběného výrobku na základě předepsaného množství. Přímý materiál má pak povahu variabilního výrobního faktoru, protože s růstem objemu vyráběné produkce roste i jeho spotřebovávané množství.

Nepřímý materiál neboli režijní materiál

nemá povahu materiálu přímého, tedy jeho množství pro výrobu určitého výrobku není předepsána v konkrétním množství, neboť do jednotlivých výrobků vstupuje buď v tak malém množství, že jeho jednicové vyčíslení by bylo problematické, nebo se používá v množství podle potřeby. Může se ale jednat i o pomocný materiál při výrobě – například mazadla na stroje, pohonné hmoty atd.

Plánování spotřeby materiálu

Východiskem pro plán nákladů na spotřebovaný materiál je plán tržeb, který obsahuje údaje o druhu a množství produktu, který se bude v plánovaném období vyrábět a prodávat.

Úspory ve spotřebě materiálu lze vyhledávat například získáváním dodavatele s výhodnějšími cenami, uplatňováním množstevních slev, skont, nahrazením dražšího materiálu levnějším (bez dopadu na konečnou kvalitu finálního výrobku apod.).

Plánování odpisů

Pro plánování nákladů uvažujeme účetní odpisy, které vyjadřují skutečné opotřebování majetku účetní jednotky. Způsob účetního odepisování si stanovuje účetní jednotka sama v souladu se zákonnými předpisy ve svých interních předpisech. Cílem účetních odpisů je, aby účetní jednotka zobrazovala pravdivě stav svého majetku s ohledem na jeho používání a přenášela opotřebení tohoto majetku po částech do nákladů příslušného účetního období. Účetní odpisy nelze zaměňovat s odpisy daňovými, které jsou stanoveny na základě zákona o dani z příjmu a jsou určeny pouze pro daňové účely.

Plánování služeb

Služby, které podnik nakupuje, mohou být nejrůznějšího charakteru. Tyto služby si můžeme z hlediska obsahové náplně rozdělit pro naše potřeby do několika skupin, například na.:

- Služby bezprostředně spojené s výrobou.
- Služby na vzdělávání zaměstnanců.
- Služby na opravu a údržbu strojů a budov.
- Služby za pronájemy.
- Služby ostatní.

Služby bezprostředně spojené s výrobou

jsou služby, které je podnik nucen nakupovat v souvislosti s omezenými kapacitami podniku. Například výroba určitého výrobku vyžaduje speciální operaci, pro kterou je nezbytné zakoupení nového stroje. V ideálním případě podnik provede posouzení, zda-li se mu vyplatí investovat do tohoto stroje s ohledem na návratnost, nebo bude využívat služeb některého dodavatele, který stroj vlastní a tuto operaci podniku poskytne jako službu. Těchto metod pro porovnání nákladů existuje celá řada, nejznámější z nich je označována anglickým výrazem „MAKE OR BUY“, tedy vyrobit či koupit. Při této analýze se vezmou do úvahy všechny náklady, které je podnik nucen v souvislosti s vlastní výrobou vynaložit – tzn. spotřeba materiálu, režijní náklady, účetní odpisy, spotřeba energie, úrokové náklady v případě úvěru, personální náklady apod. Celkovou sumu nákladů pak porovnává s cenovými nabídkami dodavatele a podnik zvolí tu alternativu, která je pro něj výhodnější.

Služby spojené se vzděláváním pracovníků

Většina organizací usiluje o to, aby její zaměstnanci měli zajištěnou možnost trvalého zvyšování a prohlubování si kvalifikace formou různých školení a vzdělávacích programů. Tyto vzdělávací aktivity mohou být poskytovány jak interními školiteli, tak nákupem školících služeb od externích firem. Služby poskytované interními školiteli pro firmu nepředstavují žádné dodatečné náklady (max. se může jednat o předfakturaci nákladů za poskytnutou službu v rámci středisek, což má neutrální dopad na celkový hospodářský výsledek společnosti). Naopak služby nakupované od externích dodavatelů jsou nákladem s vlivem na hospodářský výsledek. Některá školení jsou povinná na základě zákonů a vyhlášek – školení o bezpečnosti práce, některá jsou nezbytná z hlediska přístupu k informacím - například školení o změnách v účetní legislativě, jiná jsou určena pro prohlubování vzdělání – například jazykové kurzy. Vzdělávací a školící programy jsou považovány za významný motivační nástroj pro zaměstnance.

Služby na zajištění oprav a údržby strojů budov

Tyto služby vznikají v důsledku skutečnosti, že všechny stroje, budovy a zařízení, které firma ke své činnosti využívá, se musí pravidelně udržovat a opravovat. To je nezbytné pro zajištění jejich maximální životnosti. S tím souvisí i náklady. Pokud se jedná o údržbu, má nejčastěji podobu pravidelných revizí strojů a zařízení preventivního charakteru. Opravy bývají většinou prováděny v důsledku vzniklé poruchy ve snaze jejího odstranění. Tyto náklady mohou být plánované i neplánované.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Služby za pronájem

Každý pronájem je ve své podstatě služba, za kterou nájemce svému pronajímateli platí. Pokud si podnik pronajímá pro zajištění své činnosti výrobní nebo skladovací plochy, pracovníky od jiných organizací, stroje apod., představují tyto služby náklad, které je nutno zahrnout i do plánu. Proto je nutné zvážit, co si bude chtít podnik v budoucnosti pronajímat

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Služby ostatní

Do této skupiny služeb patří všechny ostatní služby, které nejsou zahrnuty v předchozích skupinách. Může se jednat o služby, které jsou nějakým způsobem spojeny s výrobou (například služby za přepravu, služby za odborné analýzy a posudky apod.), ale také služby, které mají povahu ryze nevýrobní - služby auditorských společností, daňové poradenství, právní poradenství apod. Všechny tyto služby musí být při plánování brány do úvahy a opět musí být zvažováno plánované meziroční navýšení cen.

Náklady na cestovné

Náklady na cestovné společnosti vznikají v souvislosti s vysíláním svých zaměstnanců na služební cesty, pracovní stáže a pracovní pobyty. Úhrada nákladů, které v souvislosti s tímto zaměstnancům vznikly včetně, vyplácení stravného je **dána zákonem**. Pokud jsou zaměstnanci vysíláni na pracovní cesty do zahraničí, jsou tyto náklady vyšší.

Daně a poplatky

Další skupinou nákladů, které je nutné do finančního plánu zahrnout, jsou daně a poplatky. Sem patří například silniční daň, daně z nemovitosti, spotřeba kolků, darovací a dědické daně, daně z převodu nemovitostí, doměrky daně z přidané hodnoty, doměrky spotřební daně, správní, soudní a arbitrážní poplatky, dálniční poplatky apod.

Ne všechny, z výše uvedených daní a poplatků musí být pro všechny podniky a organizace relevantní. Do této skupiny nebudeme zahrnovat daň z příjmů a to z toho důvodu, že plánovaná daň z příjmů se vypočítá až z hodnoty hospodářského výsledku před zdaněním.

Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu, zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku, prodaný materiál

Při plánování se musí také zvažovat i otázka prodeje nevyužívaného výrobního zařízení, případně materiálu a zohlednění této skutečnosti v tržbách. Jedná se totiž o transakce, které mají dopad na hospodářský výsledek.

V případě, že podnik shledá, že disponuje majetkem, který nevyužívá (a předpokládá, že ani v budoucích obdobích využívat nebude), snižuje nebo nahrazuje výrobní kapacity apod., může dojít k tomu, že prodá část svého dlouhodobého majetku – budovu, stroj, pozemek nebo jiné zařízení. Ačkoliv se jedná o dlouhodobý majetek (bilanční hodnota), o výsledku této transakce se účtuje i prostřednictvím výsledkových účtů.

Změna stavu rezerv a opravných položek v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období

Otázka tvorby a rozpouštění opravných položek a rezerv byla již částečně popsána v části, která se týká plánování bilančních hodnot.

Opravné položky jsou položky, které upravují hodnotu některých položek aktiv s ohledem na jejich správné zachycení v účetnictví. V této souvislosti byly zmíněny opravné položky k majetku, k zásobám, k pohledávkám apod. Vzhledem k tomu, že opravné položky snižují hodnoty aktiv, jsou také vykázány na příslušných bilančních účtech (aktivních).

Hospodářský výsledek

Závěrečnou fází sestavování plánované výsledovky je stanovení plánované výše hospodářského výsledku. Ten se stanovuje v jednotlivých položkách své interní skladby, tedy jako provozní a finanční.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Provozní výsledek hospodaření

Máme-li naplánované tržby z prodeje zboží, materiálu a služeb, spotřebu materiálu, personální náklady, služby, daně a poplatky, prodaný materiál a tržby z jeho prodeje, prodej majetku a tržby z prodeje majetku a dále pak změny rezerv a opravných položek, získáme sumarizací všech plánovaných nákladů a výnosu a jejich rozdílem, provozní výsledek hospodaření před úroky a zdaněním. Tento provozní výsledek hospodaření je někdy M73 označován jako EBIT, tedy Earnings before Income and Taxes. Právě tento finanční ukazatel má pro většinu podniků mimořádný význam jako hospodářský ukazatel. Je to především z toho důvodu, že veškeré náklady a výnosy, které ho tvoří souvisí přímo s hlavní hospodářskou činností podniku. Není zkreslený o náklady plynoucí z provozních a investičních úvěrů a výnosy plynoucí z finančního majetku. Dále neobsahuje daně z příjmů

Finanční výsledek hospodaření

Finanční výsledek hospodaření je definován jako výsledek získaných z finančních operací

At' už se jedná o obchodování s cennými papíry, náklady a výnosy z běžných účtů či ostatní finanční výnosy (například. kursové zisky a ztráty).

Finanční výsledek hospodaření jako ukazatel má pro podnik zásadnější význam pouze tehdy, pokud se podnik působí v oblasti finančnictví nebo se zabývá, byť okrajově obchodováním s cennými papíry. Pro ostatní podniky je omezen většinou na saldo z nákladových a výnosových úroků, resp. ostatních finančních nákladů a výnosů. V případě, že podnik disponuje úvěrem, budou úroky z těchto úvěrů zobrazeny právě v této části.

Mimořádný výsledek hospodaření

Mimořádný výsledek hospodaření je dán jako rozdíl mimořádných výnosů a mimořádných nákladů

Jestliže je něco mimořádné, znamená to, že se to neuskutečňuje v rámci běžných pravidel a tudíž nelze předpokládat, zda-li nějaká mimořádná situace, která by měla vliv na náklady či výnosy nastane či nikoliv.

V rámci plánování nelze uvažovat tak, že během plánovaného období bude potopa, která zaplaví sklad materiálu, způsobí škodu za 10 mil. Kč a tuto škodu nám následně pojišťovna uhradí. Z tohoto důvodu nebudeme žádné mimořádné položky v plánu uvažovat.

Výsledek hospodaření běžného účetního období

Máme-li tedy naplánovaný provozní výsledek hospodaření a finanční výsledek hospodaření, pak sečtením těchto dvou položek zjistíme výsledek hospodaření před zdaněním. Tedy bez zohlednění výše daně z příjmů.

Daň z příjmů je možné jednoduše odhadnout vynásobením výsledku hospodaření před zdaněním daňovou sazbou platnou pro uvažované období. To je nejjednodušší, i když nepřesný postup, ale pro účely plánu dostatečný.

Celkový výsledek hospodaření je dán rozdílem celkových výnosů a nákladů, tedy rozdílem všech účtů třídy 6 (výnosy) a účtů třídy 5 (nákladů)

Přednáška č. 4

Využití finančního plánu

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace bakalářského studijního oboru Aplikovaná chemie

Plánované Cash Flow

V případě, že jsme výstup plánování upravili do podoby výkazů bilance a výsledovky, je možné sestavit pro potřeby organizace také plánované Cash Flow – tedy výkaz peněžních toků. Jeho tvorba není samozřejmě bezpodmínečně nutná, ale pro úplnost uvedeme i tento výkaz. Při tvorbě klasického Cash Flow se používá buď metoda přímá nebo nepřímá. Přímá metoda klade vyšší požadavky na evidenci všech peněžních toků, které v organizaci probíhají a je proto náročnější než metoda nepřímá. V praxi je obecně více využívána metoda nepřímá, při níž se vychází právě z rozvahy a výsledovky, s využitím detailnějších údajů o pohybech na vybraných účtech z hlavní knihy.

Vliv podnikových činností na Cash flow

	Růst Cash-flow	Snížení Cash-flow
Majetek	Prodej majetku	Pořízení majetku
Zásoby	Pokles stavu zásob	Zvýšení stavu zásob
Pohledávky	Pokles stavu pohledávek	Snížení stavu pohledávek
Rezervy	Zvýšení stavu rezerv	Snížení stavu rezerv
Závazky	Zvýšení stavu závazků	Snížení stavu závazků

Ukazatelé Cash flow

Ukazatelé Cash flow mají řadu výhod, neboť nejsou ovlivněny inflací, metodikou odpisování ani systémem či výší časového rozlišování nákladů. CF odráží přírůstky či úbytky peněžních prostředků. Ukazuje tedy pohyb peněžních prostředků i stav. Stává se tak významným ukazatelem, který umožňuje především:

- analyzovat příčiny peněžních výkyvů v průběhu hospodářské činnosti instituce,
- ukazuje kolik peněz bylo vytvořeno a užito v jednotlivých aktivitách instituce, tím umožňuje zaměřit se na činnosti výnosnější a omezit činnosti, které negenerují dostatek peněz,
- umožňuje zjistit, zda instituce váže peníze produktivně, nebo zda jim nevěnuje dostatečnou pozornost,
- ukazuje schopnost instituce produkovat peníze a výhodně či nevýhodně je uložit nebo použít na další investice,
- ukazuje, zda instituce bude potřebovat další peníze nebo zda (a v jaké výši) jsou její peníze dostačující apod.

Vyhodnocování plánu

Konečný zpracovaný plán nákladů a výnosů obsahuje tedy údaje o plánované hodnotě s detailností syntetického, případně až analytického účtu a to buď za celý podnik, či organizační jednotku dohromady, nebo v členění na jednotlivá střediska.

Takto zpracovaný plán je většinou jakýsi polotovár pro další zpracování a vyhodnocování. Hodnoty v plánu jsou většinou zpracovány jako roční. U podniků s výrazným výskytem sezónnosti je vhodné provést rozdělení plánovaných hodnot po jednotlivých měsících, aby se zachytil právě výskyt sezónních vlivů, které způsobují nerovnoměrnosti ve vývoji nákladů a výnosů během roku.

Příklad vyhodnocení nákladů konkrétního střediska

	Středisko A			
	Skutečnost	Plán	Plán- skut.	Odchylka v %
518 Služby	80 300	75 500	- 4 800	- 6 %
518 000 Právní služby	25 400	25 000	-400	-1,6 %
518 100 Auditorské služby	13 200	15 000	1 800	+ 13,6 %
518 200 Poradenství	14 800	12 500	-2 300	- 15,5 %
518 300 Ostatní služby	26 900	23 000	-3 900	-14,5 %

Další možnosti využití plánu

Úkolem plánování není vytvořit pasivní dokument s čísly, která mohou, ale nemusí být pravdivá. Plán by měl být naopak aktivně využívaným nástrojem pro vyhodnocování M85 podnikové činnosti. Vždy ovšem záleží na schopnostech a pracovníků, kteří ho při své činnosti využívají. Plán, ať už s detailností na jednotlivé analytické účty, či syntetické, příp. podle nákladových druhů, na úrovni středisek nebo za celý podnik může dát odpověď na celou řadu otázek, týkající se podnikové činnosti.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Přednáška č. 5

Řízení daní, kalkulace a rozpočty

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie

Daňové povinnosti

Vlastní postup při daňových povinnostech se řídí zákonem č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků. Z něho jsou dále uvedeny jen některé podstatné části týkající se ekonomických subjektů.

Registrační povinnost se řídí následující zásadou. Poplatník, který obdrží povolení nebo získá oprávnění k podnikatelské činnosti nebo začne provozovat jinou samostatně výdělečnou činnost, je povinen do 30 dnů podat přihlášku k registraci u místně příslušného správce daně (FÚ).

Daňové přiznání

Daňové přiznání se podává na unifikovaném formuláři, který je k dispozici na místně příslušném finančním úřadě. V poslední době se náplň tohoto formuláře sice stabilizovala, přesto se doporučuje vyžádat si vždy formulář nový. Pro daňový subjekt je také důležité vypsát tento formulář dvojmo a ponechat si kopii pro další období. Kopie je vhodné archivovat 10 roků.

Daňové přiznání je možné podat také jako počítačovou sestavu, pokud údaje, obsah a uspořádání je zcela totožné s tiskopisem. Vzhledem k tomu, že řada subjektů má účetnictví zpracováváno na počítači, je tato možnost velmi rozšířena. Daňové přiznání může být předáno také na technickém nosiči dat (disketě, CD), pak musí být data ve tvaru stanoveném pro tento účel Ministerstvem financí ČR. Daňové přiznání lze v současné době zasílat přímo elektronicky (s elektronickým podpisem).

Daňové přiznání

Daňové přiznání nebo hlášení je povinen podat každý, komu vzniká v souladu se zákonem o daních z příjmů nebo zvláštním předpisem tato povinnost, nebo ten, koho k tomu správce daně vyzve. Daňové přiznání se nepodává v průběhu konkursu. Správce daně může na základě žádosti daňového subjektu nebo daňového poradce prodloužit lhůtu pro podání přiznání, a to nejdéle o 3 měsíce po uplynutí lhůty pro podání přiznání. Pokud součástí zdaňovaných příjmů uvedených v přiznání jsou i příjmy zdaňované v zahraničí, může správce na žádost daňového subjektu v odůvodněných případech prodloužit lhůtu pro podání daňového přiznání až do 31. října. Pokud daňový poplatník zemřel dříve než bylo podáno daňové přiznání, je právní nástupce povinen podat do šesti měsíců daňové přiznání za zemřelého. V případě likvidace trvá daňová povinnost i povinnost podávat každoročně přiznání až do skončení likvidace. Ke dni ukončení činnosti provede daňový subjekt účetní závěrku a nejpozději do konce následujícího měsíce podá daňové přiznání. Po skončení likvidace je likvidátor povinen podat do konce následujícího měsíce přiznání za uplynulou část zdaňovacího období. Daňový subjekt je povinen v daňovém přiznání daň si sám vypočítat a uvést též případné výjimky, osvobození, zvýhodnění, slevy, odpočty a vyčíslit jejich výši.

Dodatečné a opravné daňové přiznání

Po podání řádného daňového přiznání se může stát, že daňový poplatník zjistí, že učinil nějakou chybu, nezapočítal některé údaje, popřípadě omylem uvedl některé údaje dvakrát nebo špatně sečetl či odečetl některá čísla. V takovémto případě má možnost opravit původní, již odevzdané, přiznání a vypracovat nové, dodatečné opravné přiznání. Současně s tím může požádat o eventuální vrácení přeplatku či doplatit nedoplatek k původnímu daňovému přiznání. Zjistí-li tedy daňový subjekt, že jeho daňová povinnost má být vyšší nebo daňová ztráta nižší, než jeho poslední známá daňová povinnost, je povinen do konce měsíce následujícího po tomto zjištění předložit dodatečné přiznání nebo hlášení. V tom pak musí uvést i den zjištění důvodů pro jeho podání. V této lhůtě je dodatečná daň též splatná.

Vyměření daně

Výši daně z příjmů určuje správce daně na základě podaného přiznání k dani, respektive na základě vyměřovacího řízení provedeného správcem daně. **Daňovému subjektu je daň vyměřena a předepsána.** O vyměřené dani vyrozumí správce daně daňový subjekt platebním výměrem a takto vyměřenou daň současně předepíše. Dále platí tyto zásady:

- Pokud se vyměřená daň od daně uvedené v daňovém přiznání nebo hlášení neodchyluje, nemusí správce sdělovat výsledek vyměření, pokud o to daňový subjekt výslovně nepožádá do konce příštího zdaňovacího období.
- Je-li vyměřená daň vyšší než daň vypočtená daňovým subjektem v daňovém přiznání či hlášení, je rozdíl splatný do třiceti dnů ode dne doručení rozhodnutí o vyměření daně.
- Příjemce rozhodnutí **se může odvolat** proti stanovení daňového základu a daně správcem daně. Odvolání se podává písemně nebo ústně do protokolu u správce daně, jehož rozhodnutí je odvoláním napadeno. Odvolání je směřováno k nadřízenému orgánu, tj. nejbližší vyššímu stupni (k finančnímu ředitelství, eventuálně k Ministerstvu financí ČR). **Placení daně však nemá tímto odvoláním odkladný účinek.**

Kalkulace

Kalkulací se v širším slova smyslu používá pro vyjádření různých propočtů, ekonomického uvažování, neboť se jedná o výpočty, které jsou podloženy ekonomickými údaji. V užším M95 slova smyslu kalkulací rozumíme způsob, metodu stanovení vlastních nákladů nebo výsledek tohoto výpočtu. Jednotlivé složky nákladů se vyčísľují v kalkulačních položkách. Doporučené kalkulační položky obsahuje všeobecný kalkulační vzorec, který - i když není závazný a jeho struktura je věcí daného ekonomického subjektu - je používán většinou organizací v České republice.

Kalkulační vzorec má tyto položky:

- Přímý materiál
- Přímé mzdy
- Ostatní přímé náklady
- Výrobní (provozní) režie
 - Vlastní náklady výroby - položky 1 až 6
- Správní režie
 - Vlastní náklady výkonu - položky 1 až 7
- Odbytové náklady
 - Úplné vlastní náklady výkonu - položky 1 až 8
- Zisk (ztráta)
- Cena výkonu

Kalkulační vzorec

Uvedený vzorec je prakticky kalkulací ceny, tj. cenovou kalkulací, kdy cena vzniká podle principu „náklady + zisk = cena“. Jde o tzv. nákladovou cenu. Ta se používá v případech, kdy cenu neurčí přímo trh, anebo jako výchozí podklad pro rozhodování o nasazení skutečné, tj. realizační tedy finální ceny, která se může od nákladové ceny odchylovat (nahoru nebo dolů). Cenová kalkulace tak slouží především jako podklad pro jednání s odběrateli. Je-li cena určena a odběratel požaduje předložení kalkulace, je jejím cílem prokázat únosnost jednotlivých nákladových položek a zisku. K tomu je však uvedený kalkulační vzorec málo podrobný; rovněž nerozlišuje mezi relevantními a irelevantními náklady. Proto v konkrétních oborech lidské činnosti musí být vzorový obecný kalkulační vzorec ještě více konkretizován a podrobněji rozveden.

Cenová kalkulace je stanovena na průměrnou kalkulační jednici

Kalkulace

V České republice v současné době byly stanoveny pouze 3 základní kategorie kalkulačních vzorců (A,B,C), které mají všeobecnou platnost. Jak jsme již ale uvedli, v případě smluvních cen jsou celé kalkulace zcela nepoužívané, tím méně pak jsou zapotřebí specifické vzorce. Nicméně i tak mají různé obory vzájemné odlišnosti v konkrétních položkách a někdy se odlišnosti vyskytují i v jednotlivých položkách kalkulačních vzorců i uvnitř daného oboru.

Jako konkrétní ukázkou použití kalkulačního vzorce přinášíme vzor kalkulace určitého typu tří konkrétních výrobků, kalkulaci jednoduchou, neboť se jedná o jednoduché výrobky. Jedná se o školní, učební ukázkou, která nemá konkrétní podklad, není tedy použita konkrétní, reálná kalkulace některých konkrétních produktů.

Příklad

	Výrobek A	Výrobek B	Výrobek C
• 1. Přímý materiál	6000	4000	2000
• 2. Přímé mzdy:	800	700	700
• 3. Výrobní režie:	1300	1200	1100
• z toho: fixní náklady:	1000	900	800
• z toho: odpisy	200	200	200
• 4. Správní režie:	300	300	300
• z toho: fixní náklady:	50	60	60
• z toho: odpisy	30	30	30
• 5. Odbytové náklady:	100	150	150
• z toho: fixní náklady:	60	120	120
• 6. Úplné vlastní náklady:	8500	6350	4250
• 7. Kalkulovaný zisk	400	300	300
• -----			
• 8. Kalkulovaná cena	8900	6650	4550

Příklad

Realizační cena by mohla být ve všech případech jiná, záleží na tom, jak se rozhodne odběratel v tržním prostředí. Pro podnik je důležité vědět, který z těchto výrobků je nákladově náročnější, který je schopen přinést vyšší zisk, jak hluboce dolů může jít s cenou při obchodním jednání atd. Tyto komparace často vedou k tomu, že podnikatel vybere tzv. nosný výrobek, ostatní jsou doplňkové. U těch si může dovolit jít s cenou dolů, pokud má zajištěn například vyšší zisk u těch základních a nosných. Nižší ceny a nižší zisk bude volit u těch produktů, které mu pomohou získat například nový segment trhu či získat konkurenční výhodu oproti ostatním výrobcům.

Rozbor položek kalkulačního vzorce

Využíváme přitom jednoho z doporučených vzorců (A) pro možnou aplikaci v průmyslové výrobě. Je ale, jak doufáme zřejmé, že samotný průmysl zahrnuje tolik právně a ekonomicky odlišných subjektů, tolik služeb a produktů, že stejně by sestavení konkrétní kalkulace vyžadovalo v celé řadě případů práci na vyhledání a aplikaci těch správných položek pro každý případ aplikace. Pro tento rozbor uvádím také obecný vzorec ještě v podrobnějším členění než pouze v tom obecném, základním vzorci, který je univerzálně použitelný všude

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Přímý materiál

Do této položky zahrnujeme veškeré suroviny, materiál, nakupované polotovary vlastní výroby, pomocné a provozovací látky, náhradní díly, jejichž spotřebu lze stanovit (zjišťovat) přímo na kalkulační jednici. Obsahuje:

- materiál, který se spotřebovává při produkci anebo opravě produktu a tvoří jeho trvalou součást,
- náhradní díly a nakupované polotovary vlastní výroby, které se spotřebovávají při produkci nebo opravě a stávají se trvalou součástí produktu,
- materiál, který přispívá k vytvořených potřebných vlastností výrobku a jeho funkcí včetně materiálu, který přechází přímo do produktu, avšak netvoří jeho podstatu,
- materiál, který se sice nestává součástí výrobku, ale jeho spotřeba umožňuje technologický postup produkce nebo opravy (např. mýdlo, olej),
- nevratné výrobní obaly, které tvoří nezbytný doplněk výrobku nebo jeho obvyklou součást (dokud se to dá přesně zjistit na KJ, pokud ne, pak se obal započte do výrobní režie),
- materiál spotřebovaný na kompletaci produktu.

Polotovary vlastní výroby

Do této položky patří rozpracované produkty (léčený, dosud nedoléčený pacient), na kterých byla ukončena pouze určitá definovatelná ucelená etapy operací (jsou pro ně vymezeny normy přímých nákladů a technologické postupy). Musí být dokončeny v následujících fázích (neprošly celým předepsaným postupem).

- oceňují se vnitrocenami podle plánových nebo operativních nebo propočtových kalkulací,
- polotovary vlastní výroby stejného oboru jako finální produkt se mohou rozkládat do původních položek kalkulačního vzorce.

Přímé mzdy

Do této položky patří mzdy, popř. ostatní osobní náklady (OON), které přímo souvisejí s poskytováním služeb (nebo zhotovením výrobku) přímo na kalkulační jednici. Jde zpravidla o mzdy provozních pracovníků za určitou splněnou práci nebo za skutečně odpracovanou dobu, popř. mzdy jiných pracovníků, pokud jejich mzda souvisí s výrobním nebo jiným procesem či prováděním oprav a lze je hospodárně stanovit (zjišťovat) přímo na kalkulační jednici.

Například:

- základní mzdy (časové, úkolové a jiné),
- příplatky a doplatky ke mzdě,
- osobní ohodnocení,
- prémie a odměny (pokud se zahrnují do nákladů a přímo souvisí s kalkulovaným výkonem).

Ostatní přímé náklady

Patří sem náklady, které lze hospodárně vyjádřit přímo na kalkulační jednici:

- technologické palivo a energie,
- odpisy DHM a DNM,
- opravy a udržování,
- náklady na přípravu a záběh nových výrobků, služeb a technologií (včetně těch, které byly účtovány přes „komplexní náklady příštích období“),
- náklady na technický rozvoj,
- náklady na záruční opravy,
- cestovní náklady (lze –li je hospodárně sledovat na kalkulační jednici),
- manipulační poplatky,
- celkové časové rozlišení nákladů (pokud nejsou zahrnuty do některé z položek režie).

Výrobní (provozní) režie

Výrobní režie vzniká v hospodářských střediscích, které se zabývají výrobní činností. V HS, které provádějí ostatní činnosti (služby) jde o „provozní režii“.

Patří sem všechny časově rozlišené prvotní a druhotné náklady související s řízením a obsluhou procesu činnosti HS a které nelze (anebo by to bylo nevhodné) stanovit (zjišťovat) přímo na kalkulační jednici:

- materiál,
- palivo,
- energie,
- náklady na údržbu a opravy DHM,
- přepravné,
- odpisy DHM a DNM,
- cestovné,
- nájemné,
- pronájmy DHM,
- náklady na půjčované aut (železnice..),
- náklady na provoz internetu a spoje,
- náklady na propagaci a reklamu,

Zásobovací režie

Zahrnujeme sem náklady zásobovací režie včetně odbytové a marketingové činnosti.

Patří sem všechny časové rozlišené prvotní a druhotné náklady jako náklady na opatřování, přejímání, zkoušení, uskladňování a výdeje zásob ve firemních a mimo firemních skladech, dále náklady na prodej, reklamu a marketingové náklady (když v zásobovacích střediscích je zařazena obchodní činnost).

Doporučená rozvrhová základna pro rozvrhování zásobovací režie je přímý materiál.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Správní režie

Patří sem všechny náklady související s řízením a správou instituce, s jejím řízením a všeobecnou obsluhou činností, které nelze stanovit (zjišťovat) přímo na kalkulační jednici:

- energie,
- cestovné (není-li v přímých nákladech nebo provozní režii),
- náklady na přednášky, školení,
- základní mzdy správy,
- sociální a zdravotní pojištění správy,
- pohoštění, občerstvení, dary,
- náklady projekce,
- dopravy atd. stejně jako u výrobní režie (pokud ta již neobsahuje).

Zisk (ztráta)

Rozdíl mezi prodejní cenou a úplnými vlastními náklady výkonů

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Obsah rozpočtů a postupy jejich sestavování

Rozpočetnictví navazuje na plánování, využívá výstupů z jednotlivých druhů plánů a sestavuje na jejich podkladě komplexnější pohled na celý systém vnitropodnikového řízení, neboť dává do vzájemného srovnání jak plánované výnosy, tak i plánované náklady, respektive plánované příjmy s plánovanými výdaji. Výsledkem takového postupu je pak sestavený rozpočet, který tím pádem má 2 základní složky. Na jedné straně skupinu kapitol příjmů (nebo výnosů) na druhé straně skupinu výdajů (nebo nákladů).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Rozpočet

Otázka, zda budeme sestavovat rozpočet na úrovni příjmy-výdaje nebo výnosy-náklady, je dána právní formou osob:

- fyzické osoby sestavují rozpočty obvykle ve formě příjmy-výdaje,
- právnické osoby sestavují rozpočty ve formě výnosy-náklady.

Z hlediska formálního uspořádání rozpočtu je to vcelku jedno, čistě z grafického uspořádání rozpočtu není rozdíl mezi oběma typy rozpočtů, liší se pouze výše uvedenou obsahovou náplní.

Základním rozdílem, který jednotlivé právní formy odlišuje je právě vedení účetnictví (včetně možného vedení vnitropodnikového účetnictví) anebo pouze daňové evidence (tedy systému plateb).

Fyzické osoby

které pro účely zákona o daních z příjmů prokazují výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů ve skutečné výši, tj. osoby vykonávající tzv. jinou samostatnou výdělečnou činnost (dle § 7 odstavce 2 zákona o daních z příjmů) mohou vést daňovou evidenci

Daňová evidence zachycuje pouze příjmy a výdaje, tedy finanční toky v průběhu jednoho kalendářního roku. Teprve v přípravě na daňové přiznání jsou zohledněny například odpisy a jiné číselné hodnoty, které nepředstavují skutečný finanční odtok a tím poněkud narušují jednodušnost zápisů a skutečné finanční toky. Můžeme tedy říci, že daňová evidence zachycuje příjmy a výdaje. Ty je možné a také nutné plánovat, rozpočtovat (tedy i rozdělovat), a to nejen na závěr roku, ale často i v jeho průběhu. Řízení financí patří k základním funkcím každého manažera, i když hlavní zodpovědnost za likviditu (schopnost platby) v každé instituci nese finanční manažer, anebo manažer, který má řízení financí v kompetenci (může to být například ekonomický ředitel apod.).

Právnícké osoby

jsou povinny vést účetnictví. I když je vnitropodnikové účetnictví nepovinné a není ani zákonem dále blíže specifikováno, řada především velkých podniků má v rámci manažerského účetnictví i složku účetnictví vnitropodnikového, což je v případě velkých podniků, které se člení na jednotlivá hospodářská a nákladová střediska, nezbytné.

Už samotný princip účetnictví a vykazování povinných účetních výkazů, vyžaduje plánování výnosů a nákladů, včetně plánování hospodářského výsledku.

Hlavní rozdíly mezi rozpočtem a kalkulací

a) Rozpočet

- se vypočítává pro určité období,
- je zaměřen na náklady a výnosy,
- u nákladů je prvořadé hledisko odpovědnosti, tj. hledisko organizačně místní,
- týká se vnitropodnikového útvaru,
- je podrobnější v režijních nákladech.

b) Kalkulace

- se vypočítává pro určitý počet služeb či produktů,
- je zaměřena výhradně na náklady,
- u nákladů je prvořadé hledisko účelu jejich vynaložení a místa vzniku,
- týká se výkonů (produktů, služeb),
- režijní náklady shrnuje do globálních položek (tím nevypovídá kolik režie produkt skutečně vyvolal, ale kolik mu bylo přiřazeno).

Rozpočty lze třídit:

- a) **podle období**, na které se sestavují, na
- dlouhodobé rozpočty finančních zdrojů,
 - roční rozpočty výnosů, nákladů a zisku,
 - krátkodobé (čtvrtletní, měsíční) rozpočty a rozpočet peněžních příjmů a výdajů,
- b) **podle stupně řízení**, za který se sestavují, na
- základní (za jednotlivá hospodářská střediska nebo výkony) a
 - souhrnné (za vyšší stupně řízení),
- c) **podle rozsahu** zachycovaných nákladů a výnosů na
- rozpočty zachycující všechny náklady a výnosy,
 - rozpočty zachycující jen část nákladů a výnosů (obvykle režijní náklady a náklady pomocných a vedlejších činností, pro něž nejsou k dispozici spolehlivé technickohospodářské normy),

Přednáška č. 6

Pojištění

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Rizika

V důsledku lidské činnosti, ale i nečinnosti vznikají rizika. Kromě těchto dvou základních příčin vzniku rizik a nebezpečí ztrát působí i další faktory, a to přírodní, technické, technologické a další. Rizika patří k životu, patří k podnikání, patří k výkonu profese, patří k celkovému vývoji společnosti. Kromě klasických příčin nebezpečí, rizik a ztrát je to právě faktor rozvoje společnosti, existence nové techniky a nových technologií, které znamenají vyšší nebezpečí i ohrožení techniky, majetku, ale i lidí. Zvyšuje se riziko v důsledku nepředvídatelných událostí, nahodilostí či výskytu nových druhů ohrožení. Zvyšují se rizika možných variant nebezpečných výsledků, negativních odchylek od plánovaného cíle, značných ztrát, a to i v důsledku chybného rozhodnutí nebo pomalého rozhodování, neopatrnosti, nedbalosti a nečinnosti.

Členění rizik

Rizika lze klasifikovat z různých úhlů pohledu, jiné druhy rizik se vyskytují ve školství, jiná rizika se vyskytují ve zdravotnictví, v průmyslu, v bankovníctví atd. Toto sektorové, odvětvové nebo oborové hledisko členění rizik má pak v praxi odezvu ve vzniku specializovaných pojišťoven pojišťujících právě speciální rizika daného sektoru, odvětví či oboru. Oproti tomu existují všeobecně zaměřené komerční pojišťovny, které poskytují univerzální služby všem klientům.

Řízení rizik

- Vzhledem k tomu, že rizika podnikání stále stoupají, je otázka **řízení rizik** již dnes považována za jednu ze základních firemních funkcí. V oblasti podnikového řízení je běžným pojmem „risk management“, jehož cílem je ochrana firemního majetku i lidí v mezích přijatelné bezpečnosti, při co nejnižších nákladech na zajištění této bezpečnosti. Při řízení rizik a zajišťování určité míry bezpečnosti je třeba provádět následující činnosti:
- **analýza rizik**, znamená zjišťování možného výskytu rizik, jejich kvantifikace i kvalitativní posuzování míry rizika, nebezpečnosti, četnosti výskytu, nutnost a vhodnost opatření,
- **řízení rizik**, znamená soubor konkrétních opatření k prevenci, snížení možnosti výskytu, vytváření pojistných opatření, výběr možných forem krytí rizik včetně vyhodnocování nákladů na jednotlivá opatření,
- **kontrolní činnost a financování rizik**, kdy se stále provádí vlastní hodnocení rizik, opatření k eliminaci jejich výskytu, posuzování vhodného způsobu financování v závislosti

Základní terminologie v oblasti pojištění

Každý obor lidské činnosti používá jako vzájemný dorozumívací prostředek odborných termínů, které jsou někdy pro daný obor zcela typické a charakteristické. Pojišťovnictví je právě takováto sféra lidské činnosti, která používá značného druhu odborných výrazů, a je tudíž zapotřebí se alespoň s několika základními pojmy seznámit. Je to důležité proto, abychom později při eventuelním vzniku negativních důsledků nebyli překvapeni, že právě na tuto událost se pojistka nevztahovala nebo, že událost byla do značné míry kryta vlastním připojištěním nebo, že náš předpoklad plné výše úhrady pojišťovnou nebyl správný. Proto si vysvětlíme několik nejfrekventovanějších odborných výrazů „pojišťovacího jazyka“ včetně stručných charakteristik daného pojmu.

Některé pojmy pojištnictví

- Pojistný fond je soubor peněžních prostředků, který vytváří daná pojišťovna ke krytí výdajů na úhrady negativních důsledků svých klientů. Je vytvářen určitou pojistnou metodou.
- Pojistná metoda pro tvorbu příslušného pojistného fondu je založena na teorii pravděpodobnosti i určitých zkušeností pojišťovny. Tato metoda má zajistit, aby náhodné případy byly v individuálních výskytech skutečně náhodné, avšak vcelku dobře odhadnutelné a kvantifikovatelné.
- Pojistné podmínky jsou nejdůležitější informací pro klienta, neboť vymezují právní rámec jeho pojištění.
- Pojistná smlouva je písemný dokument, který stanovuje především zmíněný souhrn podmínek, které musí nastat, aby mohl být klient v určité výši odškodněn. Kromě přesného vymezení pojistných podmínek musí obsahovat ještě další povinné náležitosti jako například označení druhu, pojištění, označení předmětu pojištění, výši plnění, způsob určení, splatnost a další.

Některé pojmy pojištnictví

- Pojistné plnění znamená výplatu náhrad za škody či zcizení majetku nebo výplatu z důvodu úrazového, životního nebo důchodového pojištění. To je podmíněno výskytem pojistné události nebo vzniku právní skutečnosti (například u životního nebo důchodového pojištění dosažením konkrétního věku).
- Pojistná událost označuje skutečnost, že došlo k situaci, kdy pojištěnému vznikla škody nebo ztráta, popřípadě došlo k situaci, která opravňuje k nároku na výplatu pojistného (dožití). Tato událost tedy může být nejistá (tzn., že vůbec nemusí nastat), anebo jistá (nelze ale přesně určit, kdy k ní dojde).
- Spoluúčast znamená určení konkrétní částky anebo podílu, kterým se pojištěný podílí na celkových nákladech krytí škody nebo ztráty majetku. Tento termín byl přenesen i z oblasti běžných komerčních pojišťoven i do oblasti specifického zdravotního pojištění ve formě tzv. spoluúčasti pacienta.

Základní druhy pojištění

Obecně může rozdělit možné druhy pojištění do několika velkých skupin. Jedná se o:

- *pojištění majetku (domácností, staveb, dopravních prostředků, budov),*
- *osob,*
- *odpovědnosti za škody,*
- *podnikatelských rizik.*

V řadě případů se jedná o **pojištění smluvní**, které je založeno na dobrovolnosti pojištěného. V takovém případě se jedná o písemnou dohodu, tzn. pojistnou smlouvu vymezující rozsah, druh apod. daného pojištění. V některých případech je však pojištění povinné a jeho realizace vychází ze znění obecně platných zákonů státu, jedná se tedy o **pojištění zákonné**.

Pojištění osob může být

- úrazové,
- životní,
- důchodové,
- turistické na ztráty a škody,
- turistické pojištění léčebných výhod v zahraničí,
- profesní (na výkon povolání).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Pojištění podnikatelských, průmyslových, zemědělských, obchodních rizik může být pojištění na:

- krádeže,
- živelné události,
- dopravní pojištění,
- pojištění strojů, zařízení, přístrojů,
- pojištění budov a staveb,
- pojištění skel,
- pojištění úvěrové,
- pro případ přerušení provozu,
- pojištění směnářenské činnosti,
- pojištění lodí, letadel apod.,
- pojištění zemědělských rizik atd.

Audit

- Jednou ze základních funkcí managementu je kontrola. Kontrola by měla být pravidelná i nepravidelná (nečekaná), dílčí i celková, vnitřní i vnější. Povinnost kontroly je navíc dána i některými zákony, jak obecnými, tak i speciálními. Audit (kontrola) může být prováděn v několika oblastech podnikových činností.
- Nejznámější oblastí auditu je kontrola účetnictví, ale časté jsou i například personální audity. Povinnost vnějšího auditu například v účetnictví je dána přímo zákonem č. 563/1992, zákonem o účetnictví, kde v paragrafu 20 nazvaném *Ověřování účetní závěrky* auditorem se v odstavci 1 uvádí následující:
- *„ Pokud tento zákon nestanoví jinak, řádnou nebo mimořádnou účetní závěrku jsou povinny mít ověřenu auditorem tyto účetní jednotky*

účetní závěrku jsou povinny mít ověřenu auditorem tyto účetní jednotky

1. *Aktiva celkem více než 40 000 000 Kč, aktivy celkem se pro účely tohoto zákona rozumí úhrn zjištěný z rozvahy v ocenění neupraveném o položky podle § 26 odst.3.,*
 2. *roční úhrn čistého obrátu více než 80 000 000 Kč, ročním obratem čistého obrátu se pro účely tohoto zákona rozumí výše výnosů snížená o prodejní slevy a dělená počtem započatých měsíců, po které trvalo účetní období, a vynásobená dvanácti,*
 3. *průměrný přepočtený stav zaměstnanců v průběhu účetního období více než 50, zjištěný způsobem stanoveným na základě zvláštního právního předpisu.*
- b) ostatní obchodní společnosti a družstva, pokud ke konci rozvahového dne účetního období, za něž se účetní závěrka (§18 odst. 3) ověřuje, a účetního období bezprostředně předcházejícího, překročily nebo již dosáhly alespoň dvou ze tří kritérií uvedených v písmenu a) bodech 1 až 3, v případě družstva se zaměstnancem podle písmene a) bodu 3 rozumí i pracovní vztah člena k družstvu,*
- c) účetní jednotky podle §1 odst. 2 písmena b), které jsou podnikateli, a to za podmínek podle písmena b),*
- d) účetní jednotky podle § 1 odst.2 písm. d) až h) za podmínek podle písmene b),*
- e) účetní jednotky, kterým tuto povinnost stanoví zvláštní právní předpis. „*

Kontrola

Vnitřní kontrola je synonymum pro kontrolní mechanismy v rámci organizace

Vnější kontrolu realizuje subjekty stojící mimo podnik.

Každá kontrola zahrnuje:

- zjištění negativních odchylek mezi skutečným stavem a stavem požadovaným,
- zjištění důvodů negativních odchylek,
- zjištění příčinné souvislosti vzniku negativních odchylek,
- zjištění míry odpovědnosti pracovníků podniku odpovědných za vznik negativních odchylek,
- vyžádání opatření k odstranění zjištěných nedostatků od příslušných odpovědných pracovníků,
- sledování adekvátnosti těchto opatření a jejich plnění.

Kontrola musí být

<ul style="list-style-type: none">○ pružná	<ul style="list-style-type: none">○ jasná	<ul style="list-style-type: none">○ hospodárná
<ul style="list-style-type: none">○ srozumitelná	<ul style="list-style-type: none">○ komunikovatelná	<ul style="list-style-type: none">○ použitelná
<ul style="list-style-type: none">○ přiměřená	<ul style="list-style-type: none">○ zaměřená do budoucnosti	<ul style="list-style-type: none">○ přijatelná
<ul style="list-style-type: none">○ smysluplná	<ul style="list-style-type: none">○ v souladu s kulturou organizace	<ul style="list-style-type: none">○ informující o odchylkách
<ul style="list-style-type: none">○ součástí informačního systému	<ul style="list-style-type: none">○ podporující výkonost-motivující	<ul style="list-style-type: none">○ realizovaná top managementem
<ul style="list-style-type: none">○ chránící aktiva	<ul style="list-style-type: none">○ podporující jednání v souladu	<ul style="list-style-type: none">○ přispívající k vytváření hodnoty

Vnitřní kontrola

- Podle definice COSO je: „Vnitřní kontrola proces uskutečňovaný představenstvem, dozorčí radou, managementem a ostatními zaměstnanci organizace, zaměřený na to, aby poskytoval rozumnou jistotu, vztahující se k dosažení cílů v následujících kategoriích“:
 - efektivnosti a účinnosti operaci,
 - důvěryhodnosti (věrnosti, spolehlivosti) finančních výkazů,
 - dodržování norem a zákonů, které byly použity,
 - strategických cílech společnosti

Prvky kontroly v COSO tvoří :

- kontrolní prostředí
- hodnocení rizik
- kontrolní činnost
- informace a komunikace
- monitorování

Vnitřní kontrola v pojetí COSO :

- je proces (prostředek použitý k dosažení cíle, ne cíl sám o sobě),
- je realizována lidmi (nejedná se pouze o formuláře a manuály, ale o osoby na každé úrovni organizace),
- může přinést pouze přiměřený stupeň rozumné jistoty (ne stoprocentní, a to vedení organizace),
- je vytvářena pro usnadnění dosahování cílů (v jedné nebo více kategoriích, které jsou uvedeny výše a které se vzájemně překrývají)

Signály budoucích potíží v případě, že vnitřní kontrola nefunguje vůbec, nebo funguje nedostatečně:

- neobvykle rychlý růst nebo zisk, zejména ve srovnání s ostatními podniky v rámci téhož odvětví
- finanční výsledky se zdají natolik dobré, až je to nepravděpodobné, a to zejména pokud jsou výrazně lepší než výsledky konkurence, která se neodlišuje v prováděných operacích,
- neobvyklé změny v účetních výkazech nebo v poměrových ukazatelích finanční analýzy, zejména rychlejší růst příjmů než výnosů,
- významné bankovní účty, pobočky nebo operace související s tzv. „daňovými ráji“, pro které není ospravedlnění,
- územní rozptýlenost provozních jednotek s decentralizovaným managementem a špatným systémem vnitřního výkaznictví,
- neschopnost vytvářet cash-flow z operací, zatímco výkazy ukazují, že podnik vydělává,
- přílišný optimismus při komunikování s vlastníky ze strany top managementu, který neustále ubezpečuje o budoucím možném růstu,
- účetní metody, které preferují formu před obsahem,
- účetnictví, které se liší od postupů a praktik používaných v rámci odvětví
- vysoká závislost na dluhovém financování nebo potíže se splácením dluhů,
- vysoká fluktuace úrokových měr,
- významná, neobvyklá nebo komplexní transakce uzavřená na konci hospodářského roku,
- neúspěšné prosazování podnikového etického kodexu,
- hrozba bezprostředního konkurzu nebo exekuce,
- významné transakce se s přízněnými stranami, které se vymykají řádnému směru podnikání,
- příliš složitá organizační struktura, příliš mnoho řídicích linií, kontakty, které jsou jasně bez vazeb na schválené podnikatelské záměry,
- příliš mnoho podnikatelských ujednání, která jsou nesrozumitelná a mají pouze malý praktický význam.

Řízení rizik

Riziko je úzce spjato s funkcí interního auditu a kontroly v organizaci. Na jedné straně poskytuje interní audit vedení organizace ujištění, že rizika, kterým je organizace vystavena, jsou známa a jsou pod kontrolou. Na druhé straně je výše rizika východiskem pro tvorbu plánů auditu.

Vymezení pojmu riziko a jeho obsah

Pojem riziko pochází, dle *Oxford Dictionary of English Etymology*, ze 17. století z italského slova RISC, rischio (tj. běh do nebezpečí) a představuje citujeme „...možnost střetu s nebezpečím nebo utrpění ztráty či zranění...“. Konec citace

Řízení rizika je definováno jako identifikace, analýza a ekonomické ovládní rizik, která mohou ohrozit aktiva nebo zdroje organizace.

Identifikace rizika je základem pro výběr oblastí, které mají být v organizaci auditovány. Pro interní audit pak představují tyto „rizikové oblasti organizace“ výchozí body jeho činnosti.

Formy rizik v rámci interního auditu

- **Nesystematické riziko** – riziko, které postihuje pouze určité subjekty
Rizika spojená s nespolehlivostí dodavatelů, s neplacením u odběratelů, odchodem části odběratelů od prodejce, úvěrové riziko, riziko onemocnění, riziko ztráty důvěry, pověsti, riziko krádeží, riziko korupce apod.
- **Finanční riziko** – představuje možné nepříznivé účinky vývoje finančních proměnných
Nepříznivý vývoj úrokové míry, nepříznivý vývoj na kapitálovém trhu, měnové a úvěrové riziko, vysoké mzdové nároky odborů atd.
- **Operační riziko** – představuje možné nepříznivé účinky nefinančních faktorů na provoz a služby veřejné organizace
Záležitosti souladu s legislativním oddělením, s vnitřními předpisy, nesoulad obecní vyhlášky se zákonem, nevýběr povinných poplatků apod.

Formy rizik v rámci interního auditu

- **Čisté riziko** – riziko, které má pouze negativní stránku

Riziko nezaplacení pohledávky, riziko požáru, riziko povodně, riziko poškození zboží, riziko úrazu, riziko ztráty, riziko dopravní apod.

- **Objektivní riziko** – riziko nezávislé na činnosti zúčastněných subjektů

Neúroda v zemědělství, riziko vztahující se k makroekonomickým ukazatelům ekonomiky jako například nevyrovnaná platební bilance, pokles cen akcií na burze v důsledku krize v ropné oblasti apod.

- **Subjektivní riziko** – riziko závislé na činnosti zúčastněných subjektů

Riziko manka zaviněného zaměstnanci, riziko pokuty, penále, riziko nedbalosti zaměstnanců, riziko neúspěchu u zkoušky atd.

- **Systematické riziko** - riziko vyplývající z celkového ekonomického vývoje a postihující všechny subjekty

Politická rizika, socio-ekonomická rizika, rizika přírodních katastrof, riziko pandemie, riziko globálního oteplování apod.

Práce interního auditora s rizikem

- vede k tomu, že interní audit bývá často považován za významnou součást tzv. rizikového managementu. Rizikový management je založen na:
 - poznání rizika
 - kvantifikaci rizika
 - analýze příčin rizika
 - zvládnutí rizika

Interní audit na jedné straně mapuje a monitoruje rizikové oblasti organizace, na druhé straně pak audituje činnosti manažerů, zabývajících se řízením rizika, tj. hodnotí především vhodnost, kvalitu, přizpůsobivost a uplatnitelnost jednotlivých opatření k odvrácení, respektive zvládnutí rizik.

Opatření na eliminaci rizika nebo jeho dopadů

Opatření rozlišujeme dle možnosti rizika, tj. v které fázi procesu riziko vzniká a kdy jej lze eliminovat.

a) Pokud jde o **příčinu rizika**, opatření by měla směřovat na vyloučení rizikové události nebo snížení pravděpodobnosti jejího výskytu.

b) Opatření zaměřená na **následek** se týká snížení rizika, rozptýlení rizika, předcházení riziku, odvrácení rizika nebo přenosu rizika.

Katalog rizik

Katalog rizik by měl být vypracován pro každé organizační prostředí. MARGETTS & WILLCOCKS (1993) uvádějí základní kategorie katalogu, při jejichž tvorbě se musí vždy brát v úvahu specifické podmínky dané organizace, zejména:

- ztráta schopnosti ovládat růst nákladů,
- ztráta schopnosti vnímat potřeby uživatelů, respektive představitelů souvisejících zájmů,
- selhání expertních služeb,
- výkonnost a spolehlivost používaných technologií,
- selhání systémů (řídících, provozních, informačních aj.),
- „plýtvání“, zneužití zdrojů, podvody, korupce či jiné možnosti zneužití pravomoci , postavení či informací,
- přírodní katastrofy,
- havárie způsobené lidským faktorem atd.

Přednáška č. 7

Druhy investičních nástrojů a druhy cenných papírů

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie

Reálné investice

- Dnes rozlišujeme dva druhy investic - reálné a finanční. **Reálné investice** představují reálné existující věci movité i nemovité a mají charakter dlouhodobého užití. Představovány jsou *komoditními trhy*, *trhy s nemovitostmi* (byty, pozemky), *trhy s uměleckými předměty* (obrazy, sochy) a *investicemi prováděnými v rámci podnikatelské činnosti*. Zájem o reálné investice vždy roste v období politické nestability a při vysoké míře inflace, protože tyto reálné investice mají schopnost lépe si udržet hodnotu.
- Na komoditních trzích se běžně obchoduje se zlatem, stříbrem, ropou, bavlnou, cukrem, kávou, obilninami, kakaovými boby a dalšími.

Finanční investice

jsou představovány nákupem produktů finančního trhu. Na finančním trhu jsou nejčastěji obchodovatelné cenné papíry. V dnešní době a zejména pak s nástupem modernizace finančních trhů začíná původní název cenný papír měnit svou skutečnou podstatu, protože v dnešním světě jde často o „dematerializované cenné papíry“, které nemají fyzickou podobu a jejich existence je pouze ve formě záznamu v příslušné evidenci ve formě digitálních dat.

Podstata cenných papírů

Cenné papíry umožňují jednoduchou manipulaci při obchodních transakcích. Výhodou je transportování, evidování, zaknihování, jejich rychlá a pružná převoditelnost (vyjma některé druhy cenných papírů, u nichž je převoditelnost omezena) a přitom umožňují jednoznačnou konkretizaci objektu obchodu tak, aby obchodování bylo bezpečné, chráněné před podvody a zneužíváním.

Funkce cenných papírů

Cenné papíry jsou symbolem hodnoty. Proto s sebou nesou několik významných funkcí. Mezi hlavní funkce cenných papírů můžeme přiřadit:

Funkce investiční – Nabytí cenného papíru je chápáno jako funkce investiční.

Primárním důvodem investování do některých cenných papírů není využití práv z nich plynoucích (právo hlasovat u akcií a další), ale výnos z cenných papírů.

Spekulační prostředek – Pokud investor kupuje cenné papíry s úmyslem prodat je a nevykonávat jiná práva s nimi spojená, plní cenné papíry funkci spekulativního prostředku. V tomto případě jde investorovi hlavně o kapitálový výnos. Obdobná situace nastává, když investor prodá cenné papíry dříve než je koupí a očekává, že před jejich dodáním je zakoupí za nižší cenu než je prodal. (finanční deriváty).

Funkce cirkulační – cenné papíry plní také funkci cirkulační. To znamená, že mimo cenné papíry, u nichž je ze zákona omezena převoditelnost, plní funkci oběžnou. Vybrané druhy CP se prodávají na veřejných trzích anonymně.

Klasifikace cenných papírů

Český právní řád neobsahuje obecnou definici pojmu cenný papír, ale v zákoně č. 591/1992 Sb. o cenných papírech je uveden taxativní výčet: akcie, zatímní listy, poukázky na akcie, podílové listy, dluhopisy, investiční kupóny, kupóny, opční listy, směnky, šeky, náložné listy, skladištní listy, zemědělské skladní listy

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie

Členění CP podle převodu vlastnictví:

- *na doručitele* (někdy označované „na majitele“) - mohou být převáděny naprosto volně, vlastníkem je osoba, která cenný papír předloží,
- *na jméno* - na cenném papíru je uvedeno jméno jeho vlastníka, převod vlastnických práv u tohoto cenného papíru se provádí písemnou smlouvou o převodu cenného papíru. Změna majitele může být u tohoto druhu omezena a v některých případech zcela zakázána emitentem,
- *na řad* - jde o cenné papíry, kde je zaznamenán majitel v textu cenného papíru, ale převod vlastnických práv se provádí bez nutnosti souhlasu emitenta vyplněním rubropisu (indosamentu).

Členění CP podle formy cenného papíru

- *listinné* - jde o cenné papíry, které mají materializovanou papírovou podobu,
- *imobilizované* - cenné papíry v písemné podobě, které jsou uloženy ve speciální instituci nazývané sběrná banka, a u nichž převod majetkových práv probíhá zápisem změny vlastníka v evidenci sběrné banky,
- *zaknihované* - tyto cenné papíry nemají skutečnou fyzickou podobu, ale jejich existence je pouze jako záznam v digitální podobě na počítači. Veškeré majetkové změny pak probíhají pouze změnou elektronického souboru dat v počítači.

Akcie

je cenný papír, který představuje pro svého majitele právo podílet se na zisku společnosti a na jejím řízení pokud není stanoveno jinak a právo na likvidačním zůstatku společnosti. Podíl na zisku je vyplácen akcionářům v podobě *dividend*. O výši vyplacených dividend rozhoduje každý rok na základě dosaženého hospodářského výsledku valná hromada. V případě ztráty nemusí být dividendy vypláceny vůbec. Každá akcie má svou nominální hodnotu. Je-li společností vydáno více druhů akcií, nemusí mít všechny stejnou nominální hodnotu Akcie mohou existovat jak v listinné, tak v zaknihované podobě a mohou znít na jméno i na doručitele. Převoditelnost akcií na jméno je neomezená, může být však omezena stanovami. Současní vlastníci se tak mohou bránit převzetí společnosti konkurencí.

Kmenové akcie

představují požadavky majitelů kmenových akcií na výnosy a majetek akciové společnosti a nejsou s nimi spojena žádná zvláštní práva. S kmenovými akciemi jsou spojena práva majitele na:

- hlasovací právo
- předkupní právo na nové akcie
- právo na podíl z likvidačního výnosu
- právo majitele na výplatu dividend

Kmenové akcie mají z pohledu emitenta řadu výhod a nevýhod.

Výhody:

- neexistuje závazek k výplatě dividendy
- kmenové akcie se lépe prodávají než prioritní akcie a dluhopisy

Nevýhody:

- emise kmenových akcií rozšiřuje hlasovací práva mezi další majitele akcií
- vyšší požadovaná výnosnost investorů
- vysoké emisní náklady

Prioritní akcie

jsou akcie, s nimiž jsou spojena přednostní práva týkající se výplaty dividendy, a proto představují pro majitele zdroj stálého příjmu. Souhrn jmenovitých hodnot prioritních akcií nesmí překročit polovinu základního kapitálu akciové společnosti. S prioritní akcií je spojeno přednostní právo na likvidační zůstatek. Výhody a nevýhody ze strany emitenta:

Výhody:

- zisk kapitálu bez omezení vlivu majitelů kmenových akcií
- dlouhodobě předvídatelný zisk z akcie
- stabilní výplata dividend i při vyšším růstu zisku

Nevýhody:

- majitel má omezena většinou jiná práva, obvykle hlasovací
- povinnost vyplácet dividendy i v případě neočekávaného poklesu zisku
- vysoké emisní náklady

Práva spojená s akcemi

Mimo práva spojená s držením akcií, které jsou uvedené v předchozí části, je nutné se zmínit také o možnosti převádět samostatně některá práva spojená s držením akcií. Vlastním převodem akcie se převádějí všechna práva s nimi spojená. Odděleně lze převádět:

- právo na vyplacení dividendy,
- právo na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku spojené s akcií. Tento převod samostatně převoditelného práva musí být na listinné akcii nebo v evidenci Střediska cenných papírů vyznačen,
- přednostní právo na upisování akcií.

Dluhopisy

Dluhopisy jsou obchodovatelné cenné papíry na burze cenných papírů, které představují závazek emitenta splatit v den splatnosti majiteli dluhopisu jeho nominální hodnotu. Investory u dluhopisů zajímá zejména výše pravidelných úroků a současně, kdo dluhopis emituje a s tím spojené riziko. Výše úroků bývá předem uvedena přímo v textu dluhopisu. Úroky jsou vypláceny až do konce platnosti dluhopisu. V tom okamžiku investor obdrží zpět i prostředky, které za dluhopis při jeho koupi zaplatil. Výjimku tvoří tzv. dluhopisy s nulovým kuponem, kdy se neplatí žádné úroky v průběhu, ale jednorázově na konci platnosti zaplatí emitent úroky včetně nominální hodnoty dluhopisu. Emitent dluhopisů se na kapitálovém trhu obrací na potencionální investory, kteří jsou ochotni investovat do dluhopisů své peněžní prostředky.

Druhy dluhopisů

podle podoby na:

- listinné, mají fyzickou podobu a majitel má cenný papír u sebe. V této podobě má cenný papír plášť a kuponový arch. Kuponový arch je složen s kupónů a talonu, které opravňují majitele dluhopisu v den splatnosti vyznačeném na dluhopisu žádat vyplacení úroku. Talon opravňuje k vyzvednutí dalšího kupónového archu,
- zaknihované, jsou vedeny pouze ve formě záznamu u správce registru cenných papírů dané země.

podle emitenta na:

- státní - vydává je stát nebo veřejná instituce, jsou nejméně rizikové, oproti ostatním emitentům však nabízejí menší výnos. Stát takto získává prostředky na náročné investiční projekty, výstavbu dálnic nebo úhradu neočekávaných výdajů. Např. při katastrofálních povodních v roce 2007 vydal stát tzv. „Povodňové dluhopisy“, tak, aby byl zajištěn co nejrychlejší přísun finančních prostředků do postižených oblastí,
- komunální - emitentem jsou zde města a obce, jako příklad můžeme uvést komunální dluhopisy,
- podnikové - vydávají je podniky,
- bankovní - jde o dluhopisy emitované bankovním domem. Jako příklad můžeme uvést depozitní certifikáty nebo hypoteční zástavní listy.

Úročení dluhopisů

Podle způsobu úročení rozlišujeme následující dluhopisy:

- s pohyblivým kupónem, výše úrokové sazby je v průběhu doby vyplácení jednotlivých úroků pohyblivá a obvykle bývá vázána na některou úrokovou sazbu,
- s pevným kupónem, kdy je stanovena fixní úroková míra, která se po celou dobu nemění,
- s nulovým kupónem, po celou dobu splatnosti dluhopisu nejsou placeny žádné úroky. Emitent splatí veškeré úroky včetně nominální hodnoty dluhopisu na konci splatnosti cenného papíru. Např. emitent vydá cenný papír s nominální hodnotou 10 000 Kč a splatností 5 let. Na burze jej prodá za 7 000 Kč. Za 5 let v den splatnosti pak majitel dostane zaplaceno 10 000 Kč od emitenta. Zisk je tedy 3 000, ale investor má přístup k investovaným prostředkům včetně úroků až po 5 letech.

Výhody financování pomocí emise dluhopisů:

Výhody

- Firma zahrnuje úrok z dluhopisů do svých nákladů, který snižuje náklady kapitálu u dluhopisů.
- Věřitel se nepodílí na rozhodování firmy, což usnadňuje udržení kontroly stávajícím vlastníkům.
- Při dobře provedené emisi je možné získat větší objem kapitálu než klasickým úvěrem.
- Časové rozložení splátek, kdy emitent platí po dobu splácení dluhopisů pouze úroky a jistina se splatí až v posledním roce.

Nevýhody:

- Existence emisních nákladů, které například u úvěru nejsou.
- Povinnost zveřejnit emisní podmínky a v případě veřejně obchodovatelných dluhopisů musí plnit informační povinnost vůči komisi s cennými papíry .
- V případě poklesu očekávaného zisku může pevně stanovená výše výnosů z dluhopisů nebo úhrada jistiny způsobit finanční problémy.

Šek je ve srovnání s ostatními cennými papíry velmi mladý. Literatura se v určení vzniku šeků rozchází, nicméně listiny podobné šekům se vyskytují poprvé v Itálii. V té době si obchodníci ukládali peníze proti stvrzence do banky. Banka na základě písemného příkazu vkladatele, který byl předán příjemci, proplatila částku uvedenou na těchto prvních předchůdcích dnešních šeků. Z Itálie se později šeky rozšířily do ostatních zemí a zejména pak v Anglii si získaly velkou oblibu. Největší popularity dosáhli šeky v USA, nicméně v dnešní době jsou stále více nahrazovány platebními kartami.

Šek je cenný papír, kterým výstavce šeku dává příkaz třetí osobě (například bance, u které máte účet), aby osobě nebo společnosti uvedené na šeku vyplatil uvedenou částku.

Směnka

Původ směnek uvádí literatura již v římských listinách sepisovaných před notářem. Listiny, které se podobají dnešním směnkám, se vyskytovaly ve 12. století v Itálii.

- Směnka je listinný cenný papír, jenž má předepsaný obsah. Je převoditelná, může mít pouze formu na řad nebo na jméno a musí být v listinné podobě. Směnky můžeme rozdělit na cizí a vlastní.
- *směnka vlastní* – výstavce se zavazuje, že zaplatí jiné osobě peněžitou částku v den splatnosti.
- *směnka cizí* – výstavce přikazuje zaplatit jemu samotnému nebo třetí osobě v den splatnosti stanovenou částku.

Skladištní list

Skladištní list s sebou nese právo požadovat skladovanou věc. Používá se v případě, kdy majitel skladu (skladovatel) musí na základě smlouvy písemně potvrdit převzetí zboží ze skladu. Skladovatel může požadovat po vlastníkově skladištního listu potvrzení o převzetí zboží na skladištním listu. Do skladištního listu se obvykle uvádí, zda je zboží pojištěno a u koho, je-li zboží procleno a další informace o zboží.

Náložný list

Náložný list je cenný papír, s nímž je spojeno právo požadovat po dopravci vydání zásilky. Důležitou podmínkou pro vystavení náložného listu je převzetí věci k přepravě a smluvně dohodnutý závazek dopravce k jeho vydání. Zboží předává dopravce po předložení náložného listu a na požádání musí majitel potvrdit převzetí zboží.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Konosament

Je to cenný papír velmi podobný náložnému listu. Hlavní odlišnost je v tom, že přeprava probíhá po moři. Smlouva se obvykle uzavírá ústní a jako doklad o převzetí, který současně obsahuje další náležitosti slouží konosament. Konosament obsahuje podmínky přepravy a řeší odpovědnost v případě zničení zboží nebo potopení lodi.

Podílové listy

Jsou cenné papíry, které představují podíl podílníka na majetku v příslušném podílovém fondu. Majetek v podílovém fondu spravuje investiční společnost svým jménem. Ve statutu fondu musí být povinně informace pro posouzení investice včetně rizik, které sebou investice nese. Podílník má právo na vyplacení podílu na zisku z hospodaření s majetkem v podílovém fondu v souladu se statutem podílového fondu.

Kupóny

Slouží k uplatnění práva na výnos, a to z akcie, zatímního listu, dluhopisu nebo podílového listu. Jsou to cenné papíry, ve kterých je vtěleno právo na výnos z cenného papíru, ke kterému byly vydány. Ze zákona mohou mít pouze formu na doručitele, podobu mohou mít jak listinnou tak zaknihovanou. Majitelé hlavních cenných papíru tak mohou jednoduše obchodovat s právy spojenými s cenným papírem pouhým předáním kupónu, hlavní cenný papír převádět nemusejí.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Opční listy

Opční listy slouží na uplatnění přednostního práva nově emitovaných akcí nebo vyměnitelných či prioritních dluhopisů. Opční listy emituje akciová společnost. Mohou mít formu listinnou nebo zaknihovanou, ale mohou znít pouze jako cenné papíry na doručitele. V případě listinné formy uplatňuje majitel práva přímo u akciové společnosti, v případě zaknihované pak u Střediska cenných papírů.

Organizovaný a neorganizovaný trh

- V oblasti podnikových financí se velmi často setkáváme s potřebou nabídnout cenný papír za co nejlepších podmínek tak, aby podnik získal co nejvíce finančních prostředků. Z tohoto důvodu je v tomto materiálu začleněna část, která se této problematice věnuje nicméně pouze velmi stručně. Jedním z často používaných dělení trhů je podle stupně organizovanosti trhu.
- **Organizovaný trh** – Organizované trhy se vyznačují předem stanoveným podmínkami průběhu, zajištění a uskutečnění obchodu. Příkladem vysoce organizovaného trhu je burza.

Burza

- Burzy postupně vznikly z organizovaných pravidelných schůzek obchodníků ve středověku.
- Posláním burzy je organizovat na určitém místě v určitou dobu prostřednictvím osob k tomu oprávněných poptávku a nabídku předmětu obchodování, ke kterému má burza povolení od příslušné instituce. Zákon o burze cenných papírů definuje burzovní obchod jako „Nákup a prodej cenných papírů na burze a zprostředkování tohoto nákupu a prodeje oprávněnými osobami“. Postupy při uzavírání burzovních obchodů jsou předem přesně stanoveny burzovními předpisy, které musí odpovídat zákonům příslušné země. Zboží, které je na burzách obchodované, musí být schváleno vedením burzy. Obchodované zboží není na burze fyzicky přítomno. To je důležité například na komoditních trzích, kde se obchoduje s velkými objemy zboží a jenom přeprava a skladování by bylo velmi komplikované a nákladné.

Burza

Burza přesně stanovuje místo, přesný čas a dny, které se obchoduje. K tomuto účelu vydává burza minimálně půl roku dopředu burzovní kalendář. Obchodník, který chce na burze obchodovat, musí mít od příslušné burzy povolení. Burzy si stanovují minimální objemové množství obchodu (tzv. loty), které musí být přesně specifikovány jak pro cenné papíry, tak pro komodity. Obchody na burzách probíhají formou oboustranné aukce. Kupující i prodávající mají možnost v průběhu obchodování měnit své požadavky co se týká množství a ceny.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Burza

- *Burzy služeb* jsou dnes používané ve velmi omezené míře a využití v dnešní době mají pouze burzy lodního prostoru.
- *Burzy komoditní* jsou zaměřeny na obchod s reálným zbožím jako jsou obiloviny, ropa, drahé kovy a podobně. Jejich význam nespočívá jen v uzavřených obchodech, ale také v tvorbě ceny, která je potom využívána i v mimoburzovních obchodech. Na komoditních burzách probíhají jak promptní, tak termínové obchody, ale v dnešní době se promptní obchody stále častěji přesouvají na mimoburzovní trhy. Hlavní objem obchodů tak tvoří termínované obchody, kdy se kupující zajišťuje proti růstu ceny a prodávající si zajišťuje odbyt zboží do budoucna.
- *Burzy cenných papírů* zajišťují nákup a prodej registrovaných cenných papírů. Na této burze probíhají promptní obchody.

Mimoburzovní trhy

- Vedle burzy se obchoduje také na trzích mimoburzovních. Mimoburzovní trhy se rozlišují podle organizovanosti na organizované a neorganizované. Velký zájem investorů o tyto mimoburzovní trhy však znamenal jejich velký posun a dnes je mnoho mimoburzovních trhů na vysoké úrovni a představují konkurenční trhy cenných papírů.
- *Organizovaný mimoburzovní trh* nemá statut burzy, ale zajišťuje obdobnou činnost jakou burza. Hlavním důvodem existence organizovaného mimoburzovního trhu je odmítnutí některých druhů cenných papírů burzou a vysoká cena obchodování. Příkladem organizovaného mimoburzovního trhu může být RM-systém nebo americký trh NASDAQ.
- *Neorganizované mimoburzovní trhy* OTC (over-the-counter) jsou představovány obchodníky s cennými papíry, bankami nebo brokerskými domy, kteří na žádost klienta zprostředkovávají se svými obchodními partnery nákup nebo prodej dle požadavku klienta.

Emisní obchody

Hlavním důvodem emise cenných papírů je získání finančních prostředků na rozvoj podnikání. Výhodou emise je získání vyšší finanční částky, kterou by jedna banka nebyla ochotna nebo ani schopna poskytnout. Při emisi některých druhů cenných papírů může emitent celý zisk z emise využít pro své podnikatelské plány a nemusí splácet úvěry a úroky. .

První věc, kterou musí společnost než se rozhodne k emisí zvážit, je, zda budou emitované cenné papíry určeny na veřejný trh a budou tak veřejně obchodovatelné, nebo zda je schopna emisi pokrýt ze svých zdrojů a dopředu známých zájemců.

Soukromá emise

- Při soukromé emisi se cenné papíry nabízí předem známé skupině investorů. Velmi často se soukromá emise provádí prostřednictvím rizikového kapitálu od jiného subjektu, který se rozhodl investovat do společnosti. Podmínkou investování a současně eliminace vysokého rizika bývá požadavek na větší míru ovlivňování řízení společnosti např. členstvím ve statutárních orgánech společnosti a podobně. Tyto cenné papíry pak nejsou nabízeny na veřejném trhu. Soukromá emise se používá spíše u menších akciových společnostech, které se snaží tímto způsobem omezit vysoké náklady na veřejnou emisi.

Veřejná emise

V případě, že se společnost rozhodne pro veřejnou emisi, musí splnit požadavky zákona o cenných papírech. Velmi důležité je schválení emise Českou národní bankou. Oproti soukromé emisi se cenný papír nabízí neomezenému počtu zájemců na základě veřejné nabídky. Nevýhodou této emise jsou velmi vysoké náklady na emisi, které zahrnují náklady za registrační poplatek, tisk cenného papíru pokud je v listinné podobě a poplatek manažerovi emise. V případě, že se bude jednat o akciovou společnost, jejíž akcie jsou již v oběhu, je nutné započítat také náklady spojené s poklesem stávající ceny akcií. Akciová společnost, která vydává další akcie, musí z důvodu zvýšení zájmu o novou emisi prodávat nové akcie za kurz nižší než je kurz stávajících akcií, které jsou již mezi akcionáři. To samozřejmě vyvolá po emisi pokles tržní ceny dříve emitovaných akcií.

Organizovaný a neorganizovaný trh

- V oblasti podnikových financí se velmi často setkáváme s potřebou nabídnout cenný papír za co nejlepších podmínek tak, aby podnik získal co nejvíce finančních prostředků. Z tohoto důvodu je v tomto materiálu začleněna část, která se této problematice věnuje nicméně pouze velmi stručně. Jedním z často používaných dělení trhů je podle stupně organizovanosti trhu.
- **Organizovaný trh** – Organizované trhy se vyznačují předem stanoveným podmínkami průběhu, zajištění a uskutečnění obchodu. Příkladem vysoce organizovaného trhu je burza.

Přednáška č. 8

Obchodní společnosti

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

Akciová společnost

je upravena v obchodním zákoníku. Akciová společnost může být založena jednou právnickou osobou nebo dvěma a více fyzickými osobami. Akciová společnost musí mít ve svém označení "akciová společnost", postačí i zkratka "akc. spol." nebo "a.s.". Minimální výše základního kapitálu akciové společnosti je stanovena zákonem 2 miliony Kč a při zakládání společnosti na základě veřejné výzvy k upisování akcií je tato částka 20 milionů Kč. Akciová společnost je společnost, jejíž základní kapitál je rozdělen na akcie. Akciová společnost odpovídá za porušení svých závazků celým svým majetkem, ale majitel akcie označovaný „akcionář“ neručí za závazky společnosti. Při zakládání společnosti vydá akciová společnost po zápisu do obchodního rejstříku upisovateli, který doposud nesplatil celý emisní kurz akcie, zatímní list.

Výhody akciové společnosti

Hlavní výhody akciové společnosti můžeme shrnout do tří bodů:

- možnost získání velkého objemu finančních prostředků emisí nových akcií,
- majitelé akcií mají možnost jednoduchým nákupem nebo naopak prodejem akcií vstoupit či vystoupit ze společnosti,
- omezení rizika pro investory, protože v případě zániku akciové společnosti neručí akcionáři za závazky společnosti a současně mají právo podílet se na likvidačním zůstatku společnosti.

Valná hromada

Valná hromada je nejvyšším orgánem akciové společnosti, která je tvořena všemi akcionáři. Akcionář se valné hromady zúčastňuje osobně nebo může být zastoupen na základě písemné plné moci. Řádná valná hromada se koná minimálně jednou ročně a je svolávána představenstvem akciové společnosti. Valná hromada je schopna se usnášet, pokud přítomní akcionáři mají akcie v nominální hodnotě minimálně 30% základního kapitálu společnosti, pokud nemá akciová společnost určenou vyšší účast ve svých stanovách. Valná hromada rozhoduje většinou hlasů všech přítomných akcionářů, rozhoduje o změně stanov, o výši základního kapitálu, schvaluje účetní závěrku a rozdělení zisku.

Představenstvo

Je statutárním orgánem společnosti, který řídí společnost a jedná jejím jménem. Představenstvo má nejméně 3 členy, což neplatí u společností, které mají pouze jednoho akcionáře a je voleno valnou hromadou nebo dozorčí radou na max. pětileté funkční období. Obchodní zákoník ukládá představenstvu akciové společnosti povinnost vykonávat působnost s péčí řádného hospodáře. Pro členy představenstva platí zákaz konkurence, čímž se rozumí omezení vykonávat takovou podnikatelskou činnost, kterou se mohou dostat do rozporu se zájmy akciové společnosti.

Dozorčí rada

Je povinným orgánem akciové společnosti, jehož hlavním posláním je dohled na výkon působnosti představenstva. Dozorčí rada přezkoumává účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku. Z jednání dozorčí rady se pořizuje zápis, se kterým jsou členové dozorčí rady povinni seznámit valnou hromadu.

Minimální počet členů dozorčí rady je 3, celkový počet členů musí být dělitelný třemi. Členy dozorčí rady volí valná hromada. V případě, že má akciová společnost více než 50 zaměstnanců, je třetina členů rady volena zaměstnanci. Člen dozorčí rady nesmí být členem představenstva nebo osobou oprávněnou jednat jménem společnosti. Funkční období členů dozorčí rady je maximálně 5 let. Zákon dále vylučuje současný výkon funkce člena dozorčí rady a člena představenstva.

Společnost s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným je upravena v obchodním zákoníku a může být založena minimálně jednou právnickou nebo fyzickou osobou, ale nemůže mít více než 50 společníků. Společnost s ručením omezeným musí mít ve svém označení " Společnost s ručením omezeným ", postačí i zkratka „spol. s r. o." nebo "s.r.o.". Minimální výše základního kapitálu je stanovena zákonem 200 000 Kč.

Minimální vklad společníka je 20 000 Kč a je li vyšší musí být vždy částka dělitelná tisícem. Společnost s ručením omezeným odpovídá za porušení svých závazků celým svým majetkem, ale společníci pouze do výše svých nesplacených vkladů a to společně a nerozdílně. Společnost může pro své společníky stanovit příplatkovou povinnost, tedy povinnost přispět na vytvoření vlastního kapitálu společnosti mimo základní kapitál a to až do 50 % výše základního kapitálu.

Valná hromada

je nejvyšším orgánem *společnosti s ručením omezeným* a je tvořena všemi společníky. Společník se valné hromady zúčastňuje osobně nebo může být zastoupen na základě písemné plné moci, avšak zástupcem nesmí být jednatel nebo člen dozorčí rady. Řádná valná hromada se koná minimálně jednou ročně a je svolávána jednatelem či jednatelem. Valná hromada je schopna se usnášet, pokud přítomní společníci mají alespoň 50% hlasů. Valná hromada rozhoduje většinou hlasů všech přítomných společníků, rozhoduje o změně stanov, o výši základního kapitálu, schvaluje účetní závěrku, rozdělení zisku a další. Ve výjimečných případech, jako např. změna společenské smlouvy, je vyžadován souhlas alespoň 2/3 všech společníků a z jednání musí být pořízen notářský zápis. Existují i případy, kdy je nutný souhlas všech společníků, např. snižování základního kapitálu, pokud se vklady společníků snižují nerovnoměrně.

Jednatel

Je statutárním orgánem společnosti, který řídí společnost a jedná jejím jménem. Jednatel může být jeden nebo jich může být více. Jednatelem může být společník i třetí osoba. Jednatelé mají neomezenou odpovědnost s ohledem na vzniklou škodu, která vznikla porušením jejich povinností při výkonu funkce, a to společně a nerozdílně. Tuto odpovědnost nelze žádným způsobem omezit či vyloučit.

Dozorčí rada

Je dobrovolným orgánem společnosti, jehož hlavním posláním je dohled na výkon působnosti jednatele. Dozorčí rada přezkoumává účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku. Z jednání dozorčí se pořizuje zápis, který předkládá valné hromadě. Stejně jako u akciové společnosti je minimální počet členů dozorčí rady 3, celkový počet členů musí být dělitelný třemi. Členy dozorčí rady volí valná hromada. Člen dozorčí rady nesmí být jednatelem. Funkční období členů dozorčí rady je maximálně 5 let.

Veřejná obchodní společnost

Podle obch. z. § 76 je Veřejná obchodní společnost taková společnost, ve které alespoň dvě osoby podnikají pod společnou firmou a ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně celým svým majetkem. Veřejná obchodní společnost musí mít ve svém označení " Veřejná obchodní společnost ", postačí i zkratka „veř. obch. spol.“ nebo "v.o.s." nebo jméno jednoho ze společníků a spol. Minimální výše základního kapitálu není stanovena zákonem. Minimální vklad společníka je stanoven společenskou smlouvou. Obchodní vedení společnosti je oprávněn vykonávat každý nebo si mohou zvolit jednu či více osob, které tu činnost budou vykonávat za společníky. Statutárním orgánem jsou všichni společníci. Každý společník musí splňovat podmínky stanovené živnostenským zákonem pro podnikatelskou činnost.

Komanditní společnost

Podle obch. z. § 93 je komanditní společnost taková společnost, ve které jeden nebo více společníků ručí za závazky společnosti do výše svého nesplaceného vkladu (komanditista) a jeden nebo více společníků celým svým majetkem (komplementář). V případě, že název komanditní společnosti obsahuje jméno komanditisty, tento komanditista ručí také veškerým svým majetkem. Komplementář musí splňovat podmínky stanovené živnostenským zákonem pro podnikatelskou činnost. Komanditní společnost musí mít ve svém označení "komanditní společnost", postačí i zkratka „kom. spol.“ nebo "k.s." nebo jméno jednoho ze společníků a spol. Minimální vklad komanditisty je 5000 Kč., který je povinen splatit není-li stanoveno jinak bez zbytečného odkladu před vznikem společnosti. Statutárním orgánem jsou všichni komplementáři. Komanditista má právo nahlížet a kontrolovat účetnictví společnosti.

Družstvo

Podle obch. z. § 221 je družstvo společenstvím s neuzavřeným počtem osob. Může být založeno za účelem podnikání nebo hospodářských, sociálních nebo jiných potřeb svých členů. Družstvo musí mít minimálně 5 členů nebo 2 právnické osoby. Družstvo ručí za své závazky celým svým majetkem. Základní kapitál je minimálně 50 000 Kč. Družstvo musí mít ve svém označení "družstvo". Družstvo má tyto orgány: členská schůze, představenstvo a kontrolní komisi. Členem orgánů může být pouze člen družstva. Členská schůze je setkání všech členů družstva, které se schází nejméně jednou ročně, rozhoduje o změně stanov, o výši základního kapitálu, schvaluje účetní závěrku a rozdělení zisku. Členská schůze je usnášeníschopná za přítomnosti nadpoloviční většiny členů a rozhoduje většinou hlasů přítomných. Představenstvo obdobně jako u předchozích typů společností řídí činnost družstva, je tedy statutárním orgánem. Kontrolní komise je obdobou dozorčí rady, která kontroluje činnost

Přednáška č. 9

Finanční deriváty

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie

Vývoj finančních derivátů

Vývoj finančních trhů v 70. létech minulého století vedl k rozvoji nástrojů, které umožňují lépe zvládat riziko cenových výkyvů oproti standardním instrumentům. Tímto způsobem vznikly tzv. deriváty. Finanční deriváty nepatří mezi cenné papíry, ale na základě Zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, jsou zařazeny do skupiny tzv. „investičních instrumentů“. Vzhledem k stále častějšímu využívání derivátů také v podnikové praxi, je této kapitole věnována také velká pozornost. V současné době se firmy stále častěji zajišťují proti kolísání kurzu zahraniční měny kam vyvážejí nebo odkud dovážejí, mnohem častěji než v minulosti si firmy zajišťují prostřednictvím derivátů strategické suroviny pro svou výrobu, mnohdy i dříve než je daná komodita vypěstovaná.

Podstata derivátů

Deriváty jako takové se odlišují od ostatních produktů finančního a komoditního trhu jejich odvozením od jiných finančních nebo komoditních nástrojů. Z toho vyplývá, že hodnota derivátu je pak závislá na změně ceny aktiva, ze kterého je odvozen (podkladové aktivum). Počáteční investice do derivátu bývá minimální a vlastní vypořádání probíhá až v budoucnosti.

Druhy derivátů

- Vznik derivátů pomáhá zejména eliminovat rizika spojená s neočekávaným výkyvem. *Finanční deriváty* (deriváty odvozené od finančního trhu) jsou mnohem častěji objektem zájmu investorů, kteří preferují nízkou míru rizika, zejména pak v obdobích nestability trhů a častého kolísání kurzu. Finanční deriváty se dělí na tyto tři druhy- *futures, opce a swapy*

Futures

Kontrakty typu Futures vznikly v polovině devatenáctého století v Chicagu. Je to obchodovatelná dohoda mezi dvěma subjekty o směně finančních derivátů (financial futures), na stanoveném místě, ve předem určeném čase a množství. Využívá se při obchodech s devizami, akciemi, dluhopisy nebo s indexy kurzů cenných papírů. Futures jsou standardní přesně definované obchodovatelné nástroje, se kterými se obchoduje pouze na organizovaných trzích. Strana, která se zavazuje koupit, zaujímá tzv. dlouhou pozici. Tato strana se chrání proti zvýšení cen v budoucnu. Druhá strana, která se zavazuje prodat, je v tzv. krátké pozici a ta se naopak brání proti poklesu.

Příklad

Společnost A vlastní 1000 kusů akcií společnosti B s aktuální tržní cenou 520 Kč a očekává pokles kurzu těchto akcií. Společnost A stojí před ekonomickými problémy, které by mohly v budoucnu ohrozit zájem investorů o další investování do společnosti. Společnost však nemá akcie fyzicky k dispozici, protože jsou uloženy jako záruka oproti úvěru v bance. Z tohoto důvodu je nemůže prodat na promptním trhu. Vedení se proto rozhodlo prodat tyto akcie za 3 měsíce, kdy již bude úvěr bance splacen a společnost bude mít akcie fyzicky k dispozici.

Společnost A prodala všechny akcie prostřednictvím 3 měsíčního kontraktu typu futures za platný termínový kurz 500 Kč. Prodala je za kurz nižší, než jej bylo možné prodat na trhu, jednalo se tedy o zápornou bázi. Hlavní výhodou takového obchodu je omezení rizika do budoucnosti z ještě větší ztráty (očekává se, že kurz poklesne pod 500 Kč), popřípadě pokud bude vyhlášen úpadek má společnost A právo prodat akcie za 500 x 1000 tedy 500 000 Kč bez ohledu na jejich kurz za tři měsíce.

forward

Velmi podobný nástroj forward je speciální typ futures. Oproti futures však forward bývá individuální dohodou, která je obchodovatelná pouze na OTC trzích (neorganizovaných trzích). Nejčastěji využívaným forwardem je dohoda o termínové úrokové sazbě (FRA). Pomocí FRA si kupující i prodávající zajišťuje fixní úrokovou míru, která byla původně na bázi pohyblivého kurzu podkladového aktiva. FRA použije kupující, který se takto zajišťuje oproti vzestupu úrokových sazeb (spekuluje na jejich vzestup), a naopak prodávající se takto zajišťuje proti poklesu (spekuluje na jejich pokles).

Zcela typickým forwardovým kontraktem je smlouva uzavřená na komoditním trhu dnes o dodání 100 tun železa ode dneška za půl roku, 30 Kč/kg, s platbou při dodání zboží.

Opce

Opce je smlouva mezi dvěma subjekty, vypisovatelem opce, který se zavazuje neodvolat po stanovenou dobu svou nabídku a držitelem opce, který má právo od smlouvy odstoupit.

Základní dělení Opce na:

- **nabídkové opce (put option)** - majitel opce má právo v určeném termínu prodat podkladové aktivum v dohodnutém množství a ceně.
- **poptávkové opce (call option)** - majitel opce má právo v určeném termínu koupit ve stanoveném množství podkladové aktivum v dohodnutém množství.

Podle doby uplatnění opce se rozlišuje:

- **americká opce** - majitel může uplatnit opci po celou dobu trvání opce, což je výhodou pro majitele a nevýhodou pro poskytovatele,
- **evropská opce** – majitel může uplatnit opci jen v krátkém časovém úseku kolem data vypršení opce.

Opce

Hlavní výhodou opce je právo požadovat, nikoliv však povinnost, prodej či nákup podkladového aktiva. Bývá obvyklé, že majitel opce při nevýhodném pohybu kurzu opci neuplatní. Majitel opce platí prodávajícímu při jejím pořízení tzv. opční prémii, která však představuje pouze zlomek ceny podkladového aktiva.

Příklad

Společnost A prodá kupujícímu B dne 1. února za 30 000 Kč poptávkovou opci. V ní se zavazuje na požádání prodat 500 kusů akcií společnosti C za cenu 5 000 Kč za kus ke dni 1. července. Aktuální cena na promptním trhu je 4 800 Kč za kus, přičemž se očekává, že kurz akcií bude růst.

Kurz akcií společnosti C byl na promptním trhu k 1. červenci 4 900 Kč za kus. Majitel opce společnost B se rozhoduj, zda opci uplatní. Vzhledem k tomu, že na trhu jsou akcie k dispozici za cenu nižší, než ji nabízí společnost A, rozhodla se společnost C opci neuplatnit. Tímto způsobem sice přišla společnost C o 30 000 Kč jako o poplatek za opci, ale ušetří při pořízení akcií přímo na trhu 50 000 Kč.

$$(500 * 5\,000) - (500 * 4\,900) = 2\,500\,000 - 2\,450\,000 = 50\,000 \text{ Kč}$$

Swapy

Swap je dohoda mezi dvěma nebo více stranami o realizaci určitých peněžních toků v budoucnosti. Ve srovnání s ostatními deriváty finančního trhu nejsou swapy tak standardizovaným instrumentem. Každá swapová operace totiž vyžaduje individuální posouzení a z tohoto důvodu se spíše nabízí na OTC trzích.

Swapy dělíme na dva základní typy úrokový a měnový.

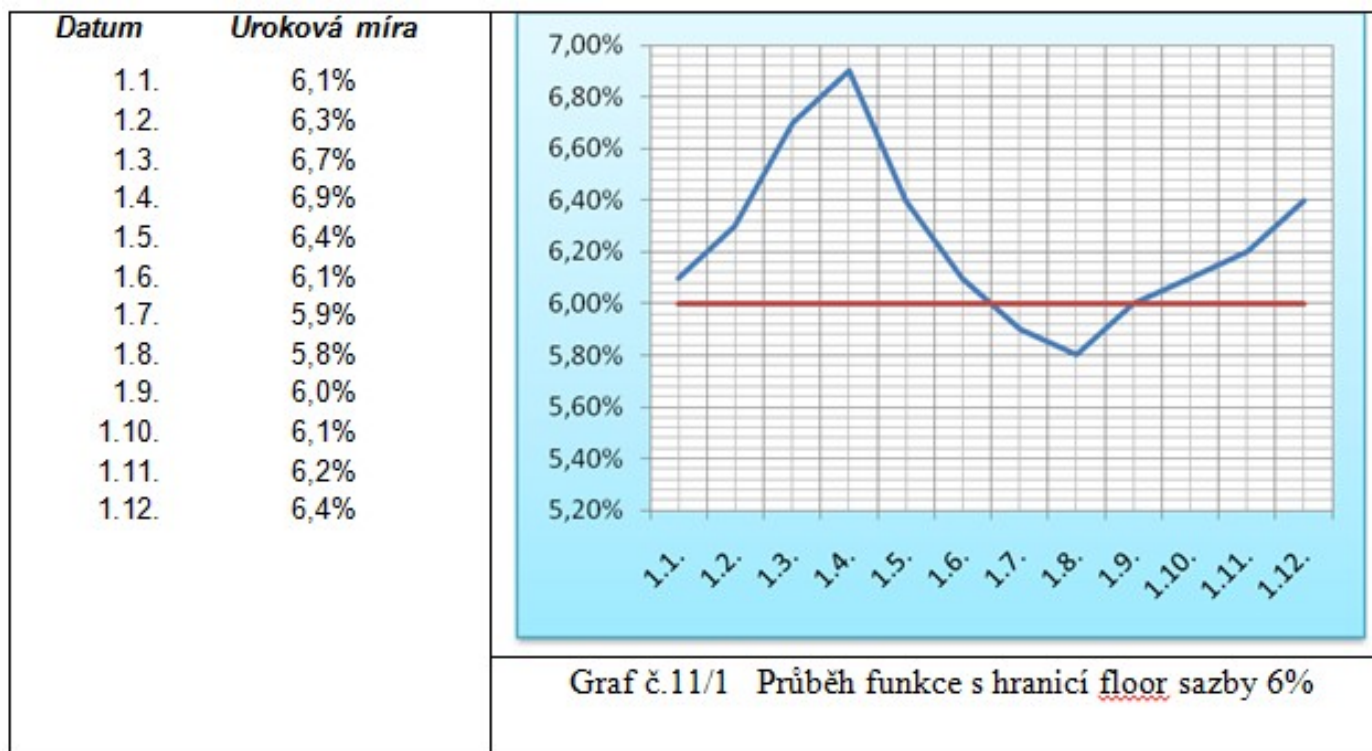
Úrokový a měnový swap

úrokový swap – jedná se o smlouvu, ve které se subjekty zavazují směnit příjmy plynoucí z rozdílu mezi dvěma úrokovými sazbami.

Dalším typem swapu je **měnový swap**, při kterém jsou vzájemně směněny dvě různé měny a k předem dohodnutému datu jsou opět směněny nazpět. Měnový swap je o něco složitější, jelikož při něm dochází k výměně jistiny.

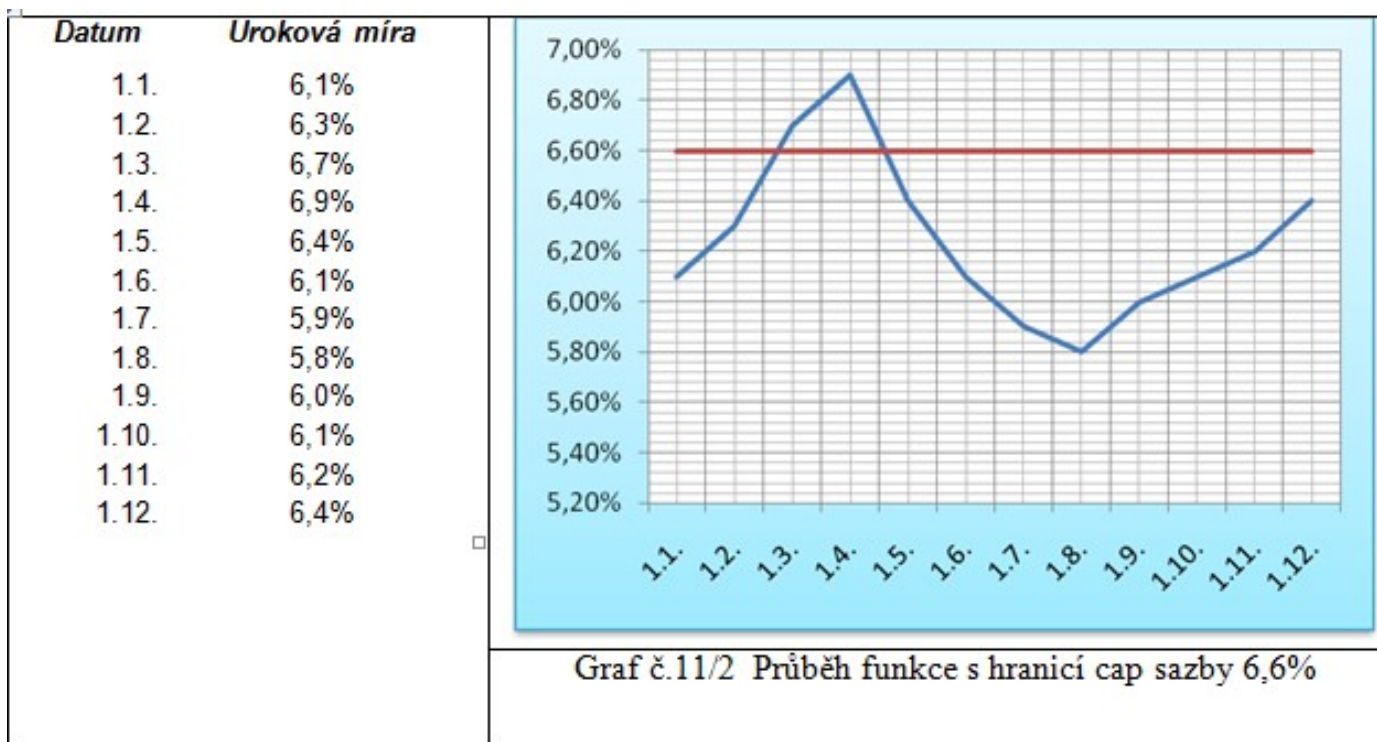
opce typu floor

opce typu floor – majitel opce má nárok na plnění při poklesu pod dohodnutou sazbu. Například použijeme opci typu floor (zjednodušeně jde o úrokovou opci), kdy se poskytovatel opce zaváže v případě poklesu úrokové sazby pod 6% uhradit vzniklý rozdíl.

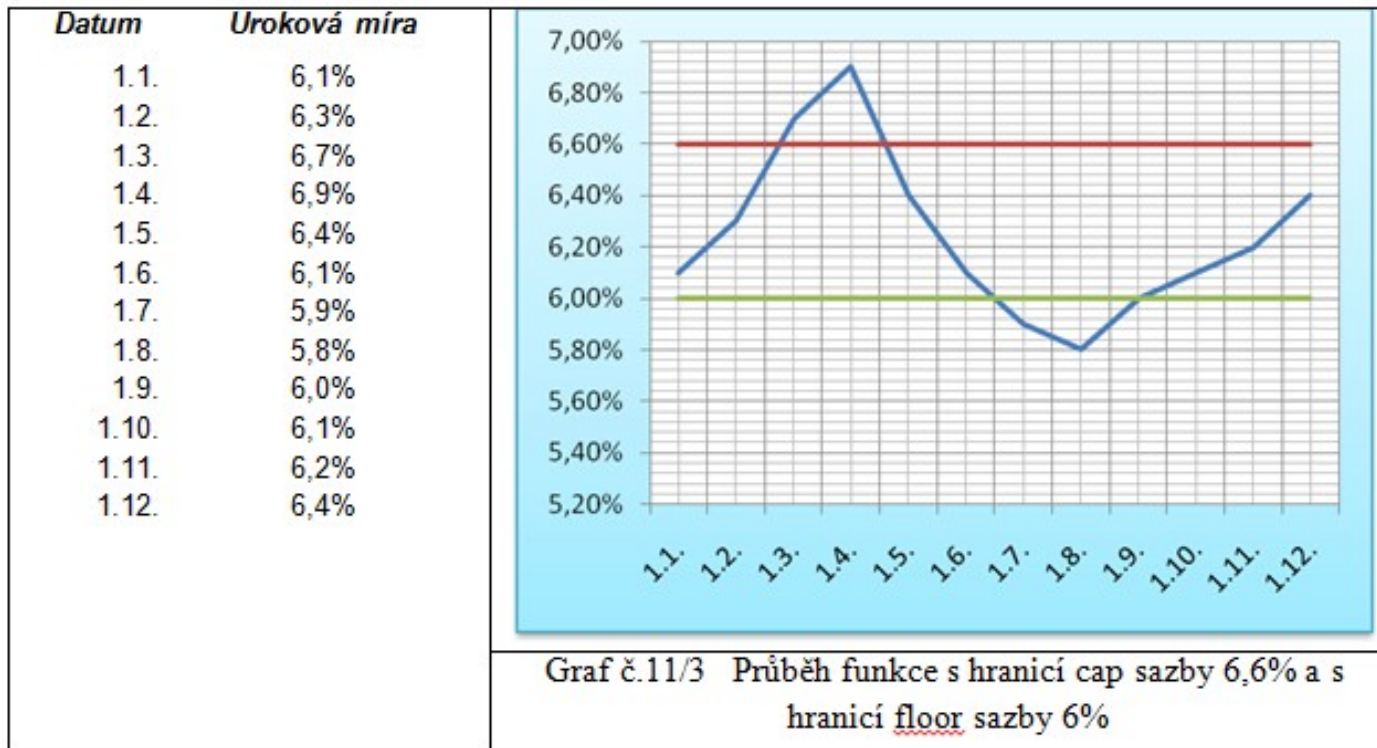
opce typu cap

opce typu cap – k plnění dochází, překročí-li referenční sazba v rozhodný den sjednanou cap sazbu. Opět ukážeme na příkladu se stejnými hodnotami jako v minulém případě. Poskytovatel opce typu cap se zaváže v případě růstu úrokové sazby nad 6,6% uhradit vzniklý rozdíl.

opce typu collar

opce typu collar – jde o kombinaci opce typu cap a opce typu floor. Poskytovatel opce typu swap je současně kupující opce typu collar. K plnění dochází, překročí-li referenční sazba v rozhodný den sjednanou cap sazbu. Opět ukážeme na příkladu se stejnými hodnotami jako v minulém případě Kupující opce collar obdrží plnění, pokud referenční úroková sazba první den v měsíci vystoupí nad cap sazbu 6,6%, a poskytuje plnění, pokud referenční sazba první den v měsíci klesne pod floor sazbu 6%.

Přednáška č. 10

Investiční analýza a rozhodování, teorie portfolia

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie

Kritéria investičního rozhodování

Každá investice s sebou nese riziko, že naše očekávání, tedy zpravidla očekávání určitého zisku, nebude naplněno. Investice je výměna zaručené současné hodnoty za předpokládanou vyšší budoucí hodnotu. Investice slouží k maximalizaci užitku investora. Při investování je nutné respektovat řadu teoretických poznatků, které mohou riziko značně omezit. Při investování zvažujeme zejména výnosnost, riziko a likviditu.

Výnos

Předpokládaná míra výnosnosti je jedním z hlavních kritérií, které investoři zvažují při výběru své investice. Míra výnosnosti je uváděna obvykle v procentech a představuje poměr vložených prostředků oproti prostředkům získaným z investice. *Výnos* je souhrn všech příjmů a důchodů plynoucích z realizované investice vyjádřené v peněžních jednotkách. Pro lepší pochopení je nutné rozeznávat časovou hodnotu peněz. Míra výnosnosti se používá při zvažování investice (ex ante) nebo při zpětném vyhodnocování úspěšnosti investice (ex post).

Budoucí hodnota

Platí, že „koruna má dnes větší hodnotu než koruna zítra“. Toto tvrzení má velmi jednoduché vysvětlení. V případě, že budeme investovat jednu korunu, budeme mít už zítra jednu korunu, plus výnos z investice. Pokud bychom korunu dostali až zítra, o tento výnos se připravíme.

Výpočet budoucí hodnoty

$$FV = C_0 (1 + r)^n$$

- FV budoucí hodnota (z anglického future value)
- C_0 hotovostní tok v roce 0
- r úroková sazba
- n počet let

Současná hodnota

Současná hodnota je opakem budoucí hodnoty. Jde o zpětné úročení, kdy známe cenu v budoucnosti a zjišťujeme, jakou cenu má nyní.

$$PV = \frac{C_n}{(1+r)^n}$$

- PV současná hodnota (z anglického present value)
- r alternativní náklady
- C_n hotovostní tok v roce n
- n počet let

Riziko

Neoddělitelnou součástí jakékoliv investice je riziko. Riziko můžeme popsat jako stupeň nejistoty spojený s očekávanými výnosy. Vždy je nutné přesné určení o jaké riziko se jedná a přesně jej specifikovat. V praxi se pro srovnání různých investic používají dvě metody:

Průměrná odchylka – čím vyšší je odchylka tím větší je riziko investice.

Směrodatná odchylka – je přesnější než průměrná odchylka a používá se častěji pro porovnávání mezi investicemi. Také platí, že čím vyšší odchylka, tím větší riziko.

Pro vyčíslení směrodatné odchylky je nutné nejprve určit očekávaný výnos za pomoci následujícího vzorce.

Riziko

$$R = \sum_{i=1}^n P_i R_i$$

- R předpokládaný dosažený výnos
 - P_i pravděpodobnost dosažení výnosu
 - R_i očekávaný výnos
- Očekávaný výnos je váženým průměrem předpokládaných dosažených výnosností, kde vahami jsou pravděpodobnosti dosažení výnosů. Obvykle se zvažují tři varianty: stabilní, pozitivní a negativní. Investor si pak stanoví s jakou pravděpodobností očekává že každá z těchto variant nastane.

Příklad

Investor zvažuje investovat do akcií banky. Vypočítejte předpokládaný dosažený výnos a směrodatnou odchylku zvažované investice. V případě, že bude situace stabilní, předpokládáme výnos 12% se 70% pravděpodobností. Pokud bude ekonomická situace pozitivní, počítáme v příštím roce s výnosem 18 % s pravděpodobností 10 %. Nastane-li negativní varianta, bude náš výnos pouze 8 % s 20% pravděpodobností.

Varianta	Očekávaný výnos	Pravděpodobnost varianty
stabilní	12%	70%
pozitivní	18%	10%
negativní	8%	20%
		100%

Příklad

Investor zvažuje investovat do akcií banky. Vypočítejte předpokládaný dosažený výnos a směrodatnou odchylku zvažované investice. V případě, že bude situace stabilní, předpokládáme výnos 12% se 70% pravděpodobností. Pokud bude ekonomická situace pozitivní, počítáme v příštím roce s výnosem 18 % s pravděpodobností 10 %. Nastane-li negativní varianta, bude náš výnos pouze 8 % s 20% pravděpodobností.

Varianta	Očekávaný výnos	Pravděpodobnost varianty
stabilní	12%	70%
pozitivní	18%	10%
negativní	8%	20%
		100%

Výnos

Nejprve vypočítáme předpokládaný dosažený výnos:

$$R = \sum_{i=1}^n P_i R_i = 0,7 \cdot 12 + 0,1 \cdot 18 + 0,2 \cdot 8 = 8,4 + 1,8 + 1,6 = 11,8$$

Nyní musíme určit směrodatnou odchylku σ , která je stanovena vzorcem:

$$\sigma = \sqrt{\sum_{i=1}^n P_i (R_i - R)^2}$$

- σ směrodatná odchylka
- R předpokládaný dosažený výnos
- P_i pravděpodobnost dosažení výnosu
- R_i očekávaný výnos

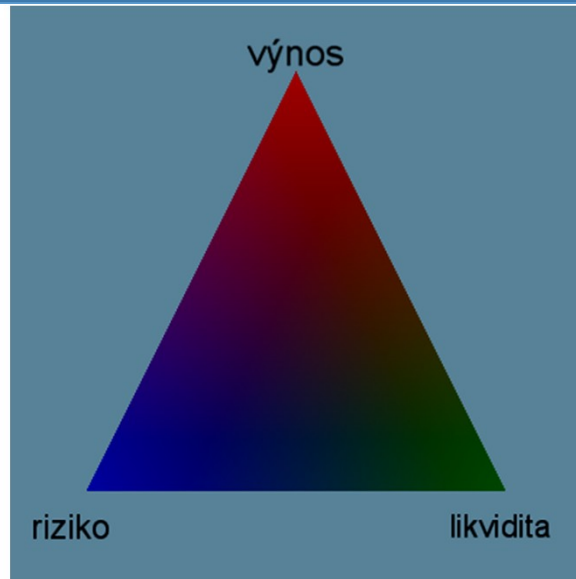
$$\sigma = \sqrt{0,7(12 - 11,8)^2 + 0,1(18 - 11,8)^2 + 0,2(8 - 11,8)^2} = 2,6$$

Předpokládaný výnos je 11,8% a směrodatná odchylka 2,6%

Likvidita

- Likvidita je rychlost, jakou je majitel schopen přeměnit svou investici na hotovostní peníze s co nejmenší ztrátou. Při zvažování investice platí zásada, že u více alternativ se stejným rizikem a stejnou výnosností dává investor přednost investici likvidnější.
- Ideální představa investice pro investora je co nejlikvidnější, s minimálním rizikem a vysoce likvidní. Takováto optimální investice však v praxi neexistuje, naopak platí, že čím méně je investice riziková, tím méně bývá likvidní a výnosná.

Magický trojúhelník

Obrázek č. 12/1 Magický trojúhelník

Předpokládaná míra výnosnosti je jedním z hlavních kritérií, které investoři zvažují při výběru své investice. Míra výnosnosti je uváděna obvykle v procentech a představuje poměr vložených prostředků oproti prostředkům získaným z investice. Výnos je souhrn všech příjmů a důchodů plnoucích z realizované investice vyjádřené v peněžních jednotkách. Pro lepší pochopení je nutné rozeznávat časovou hodnotu peněz. Míra výnosnosti se používá při zvažování investice (ex ante) nebo při zpětném vyhodnocování úspěšnosti investice (ex post).

Investiční strategie

Všechny investice uskutečňované prostřednictvím finančního trhu se pohybují v rámci „magického trojúhelníku“, kde jsou vrcholy vzájemně propojeny. Je to znázorněním skutečnosti, že výnos, riziko a likvidita neexistují samostatně. Magický trojúhelník znázorňuje, jakým způsobem se riziko, likvidita a výnos ovlivňují. Podle toho jakou strategii si investor zvolí s ohledem na tyto tři faktory rozlišujeme tři základní strategie:

- konzervativní investor - vyhledává převážně investice, které nesou co nejnižší riziko. Většinou takovému investoru postačuje pokrýt inflaci, popřípadě ji mírně překročit.
- progresivní investor – připouští již střední míru rizika a očekává zhodnocení ve střednědobém až dlouhodobém horizontu.
- dynamický investor – pouští se i do velmi vysokého rizika, ale v dlouhodobém horizontu očekává vysoký výnos.

Portfolio

Portfolio je představováno kombinací finančních nebo reálných aktiv. Hlavními výhodami vytváření portfolia je diverzifikace (rozložení) rizika a velmi jemné přizpůsobení konkrétním požadavkům investora. Vhodnou kombinací tak lze sestavit velmi efektivní investici, která v případě neočekávaného poklesu výnosu jednoho z aktiv bude vyrovnána nárůstem jiného aktiva z portfolia. Tímto způsobem můžeme riziko značně snížit.

Při vlastní tvorbě portfolia je nutné dobře volit aktiva. Hlavní důraz je kladen na příbuznost aktiv. Pokud budeme investovat do akcií pojišťoven v jednom státě, dochází sice k rozložení rizika, nicméně při krizi v odvětví (např. živelná pohroma v celém státě, která znamená vyplatit obrovské množství prostředků z pojistek) jsou ovlivněny všechny investované prostředky negativně.

Portfolio

Vzájemný vztah aktiv, a to jakým způsobem se ovlivňují navzájem mezi sebou, určuje tzv. korelační koeficient, který nabývá hodnot v intervalu od -1 do +1.

V případě, že se korelační koeficient rovná 1, jsou porovnávaná aktiva v dokonalé pozitivní korelaci a riziko se zařazením těchto dvou aktiv nijak nesníží. V praxi to znamená, že pokud poroste cena jednoho aktiva, poroste i cena druhého a naopak, pokud se cena jednoho aktiva sníží, sníží se současně hodnota druhého aktiva.

Pokud se bude korelační koeficient rovnat -1, pak jde o dokonale negativní korelaci, která naprosto eliminuje riziko. Tedy pokud dojde k poklesu výnosu z jednoho aktiva, druhé aktivum na to bude reagovat obráceně a jeho výnos poroste.

V praxi již při hodnotách - 0,75 či + 0,75 hovoříme o velmi silné negativní, respektive velmi silné pozitivní korelaci.

Druhy rizik

Diverzifikací lze eliminovat pouze jednu část rizika, které je nazýváno rizikem jedinečným nebo také nesystematickým rizikem. Jde o část celkového rizika cenného papíru, která nesouvisí s pohybem tržního portfolia. Riziko trhu nazývané také systematické riziko je část celkového rizika cenného papíru, která souvisí s pohyby tržního portfolia a nemůže být odstraněna diverzifikací. Toto riziko vyplývá z celkového ekonomického vývoje a postihuje všechny subjekty na trhu.

Druhy rizik

Úrokové riziko – v případě, že rostou úrokové sazby, začínají investoři ukládat peníze na úrok. V případě, že se nezmění ostatní podmínky, dochází ke snižování cen ostatních investičních instrumentů.

Tržní riziko – na trhy působí celá řada vnějších faktorů jako jsou aktuální politická situace, aktuální fáze hospodářského cyklu, strukturální změny a mnoho dalších faktorů. Veškeré tyto faktory pak ovlivňují i ceny na trhu cenných papírů a tedy i riziko poklesu v důsledku změn tržních cen. Tržní riziko zahrnuje dvě složky:

- obecné tržní riziko, které je představováno nepříznivými změnami tržních podmínek a
- specifické tržní riziko, které by mohlo nastat při špatném vývoji konkrétního nástroje.

Inflační riziko - inflace trvale znehodnocuje peníze v jakékoliv měně. V případě vysoké míry inflace může reálný výnos (dosažený výnos po odečtení inflace) být záporný.

Diverzifikace rizika

Častým jevem je rozložení aktiv mezi odlišné oblasti průmyslu či služeb, čímž se snaží investor vyhnout rizikům regionálních problémů. Výhodné je například využití aktiv nadnárodních společností, které nepostihne krize v jednom regionu tak zásadně, a regionální diverzifikace v podstatě ztrácí význam.

Důležité je rozkládat investice do více druhů aktiv. Základem bývají akcie a dluhopisy, a to z toho důvodu, že mají z dlouhodobého hlediska velmi často negativní korelaci, tedy v případě růstu dluhopisů akcie oslabují a naopak

Přednáška č. 12

Finanční analýza

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Inovace bakalářského studijního
oboru Aplikovaná chemie**

HODNOCENÍ FINANČNÍ VÝKONNOSTI PODNIKU

Jakékoli finanční rozhodování musí být podloženo finanční analýzou. Proto jednou z rozhodujících fází finančního managementu je finanční analýza. Na jejích výsledcích je založeno řízení financí (finanční struktury a jejích změn), řízení a financování oběžných aktiv a investic, cenová a dividendová politika podniku aj. Zdrojem údajů pro finanční analýzu jsou nejen interní finanční výkazy (rozvaha, výkaz zisků a ztrát, výkaz o cash flow), výroční zprávy, různá statistická šetření, údaje manažerského účetnictví aj., ale i externí údaje o jiných podnicích (např. údaje ze Statistické ročenky ČSÚ, z Obchodního věstníku, z Prospektu emitenta cenných papírů SCP aj.); ty slouží přede vším pro srovnávání s ostatními, hlavně konkurenčními podniky. Protože jde většinou o účetní údaje, musíme mít na paměti, že to jsou údaje historické a že jsou účtovány podle tzv. aktuálního účetního principu a že neberou v úvahu inflaci

Techniky používané ve finanční analýze

Ve finanční analýze se používají různé rozborové techniky. Kromě rozboru absolutních ukazatelů (přírůstek, úbytek, meziroční index) je široce rozšířen procentní rozbor, poměrové ukazatele, Altmanův vzorec a jiné metody predikce finanční tísně, vzorec Du Pont, pyramidová analýza, v poslední době ukazatele přidané hodnoty (MVA, EVA) aj.

Technika procentního rozboru spočívá v tom, že kromě absolutních hodnot jednotlivých položek rozvahy a výsledovky se počítá jejich procentní podíl na celku (v rozvaze na sumě aktiv, tj. na bilančním součtu, ve výsledovce na celkových výnosech) a sleduje se jejich vývoj v jednotlivých obdobích, nebo se srovnává s jinými (konkurenčními) podniky. Protože jde o jednoduchou metodu, není nutné ji dále popisovat.

Poměrová analýza pracuje s poměrovými ukazateli, které představují podíl dvou absolutních ukazatelů, např. podíl zisku připadající na 1 Kč tržeb. Sleduje se celá řada poměrových ukazatelů, které se seskupují do několika skupin.

Postup při finanční analýze

- Obvykle začíná rozbohem absolutních ukazatelů (tržeb, nákladů, zisku, aktiv atd.) a jejich změn (meziročních, časových řad atd.). Následuje rozbor struktury (procentní rozbor), resp. mezipodnikové srovnávání. Základem finanční analýzy je rozbor poměrových ukazatelů.
- Finanční analýza pomocí poměrových ukazatelů obvykle probíhá v těchto krocích:
 - výpočet poměrových ukazatelů (ratios = koeficientů) za sledovaný podnik (viz předcházející odstavec),
 - srovnávání poměrových ukazatelů s odvětvovými průměry (komparativní, sektorová, odvětvová analýza),
 - hodnocení poměrových ukazatelů v čase (trendová analýza),
 - hodnocení vzájemných vztahů mezi poměrovými ukazateli (v USA obvykle systémem Du Pont, u nás pyramidovou soustavou ukazatelů),
 - návrh na opatření (analýza odhaluje slabá a silná místa ekonomiky podniku — SWOT analýza — a slouží tak jako podklad pro finanční řízení a plánování a pro prognózování).

Členění poměrových ukazatelů

- ukazatele rentability
- ukazatele zadluženosti
- ukazatele likvidity
- ukazatele obrátkovosti (aktivity)

Ukazatele výnosnosti (rentability, ziskovosti)

Rentabilita neboli ziskovost bývá považována většinou společností za hlavní cíl. Ukazatele rentability pak dávají obraz o efektivitě využívání konkrétního typu kapitálu. Používají se tyto ukazatele:

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace bakalářského studijního oboru Aplikovaná chemie

Ukazatele výnosnosti (rentability, ziskovosti)

$$\text{ROA} = \frac{\text{ZISK}}{\text{Vlastní kapitál} + \text{Cizí kapitál}}$$

$$\text{ROE} = \frac{\text{ZISK}}{\text{Vlastní kapitál}}$$

$$\text{ROS} = \frac{\text{ZISK}}{\text{Tržby}}$$

$$\text{ROI} = \frac{\text{ZISK(EBT)}}{\text{Celková aktiva}}$$

Rentabilita celkového kapitálu

ROA – (Return of Assets)

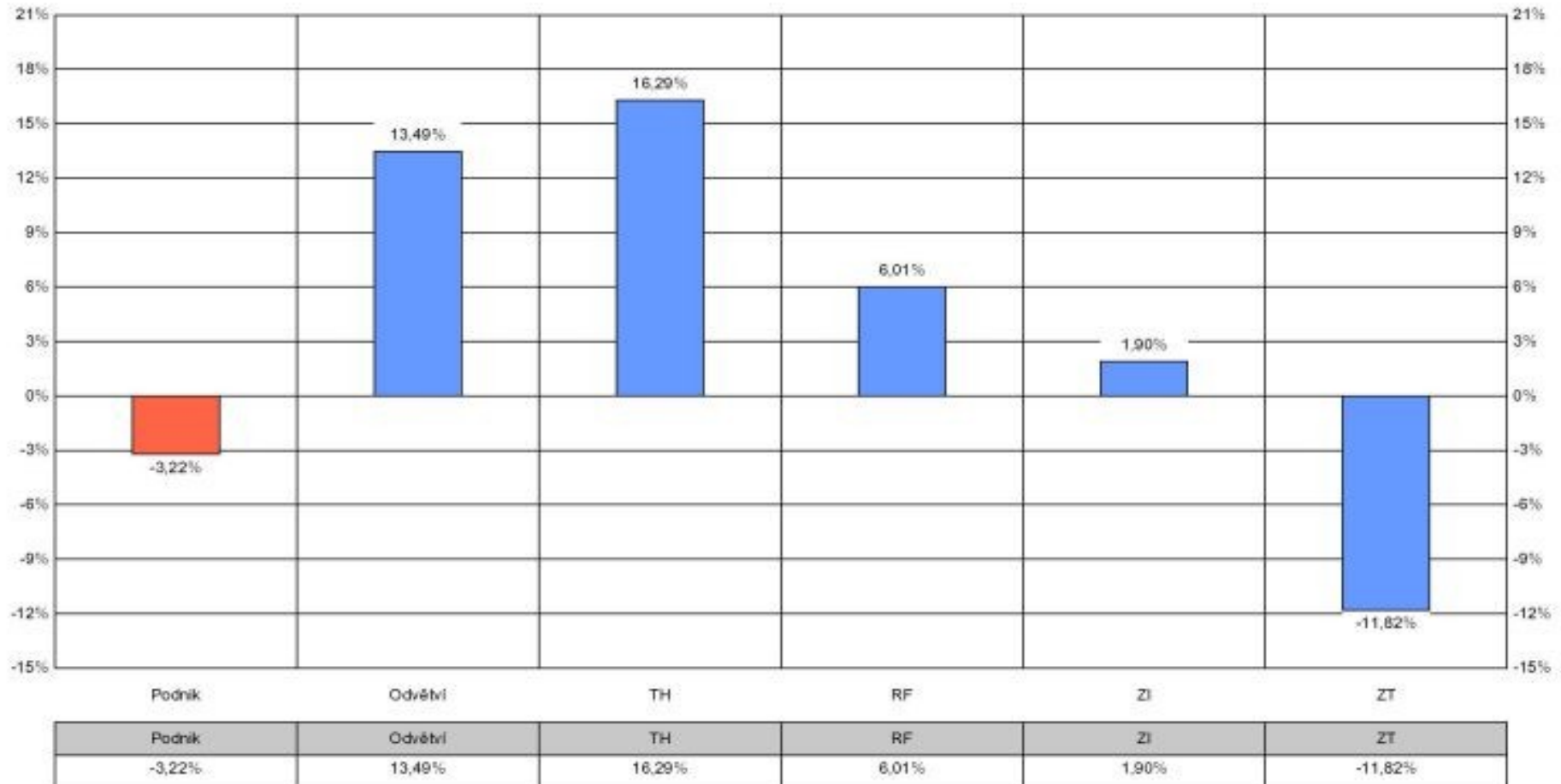
Ukazatel se vypočítá jako podíl zisku a kapitálu. Některé podoby vzorce podle různých autorů jsou různé, ale výsledek je stejný.

$$\text{ROA} = \frac{\text{ZISK}}{\text{Vlastní kapitál} + \text{Cizí kapitál}}$$

$$\text{ROA} = \frac{\text{ZISK}}{\text{Celková aktiva}}$$

ROA srovnání MPO

Produkční síla (EBIT / Aktiva)

Pro porovnání jednotlivých ukazatelů lze v grafech rozlišit hodnoty za:

* Podnik (porovnávaný podnik)

* Odvětví (odvětví celkem)

* TH (nejlepší podniky v odvětví)

* RF (velmi dobré podniky v odvětví)

* ZI (ziskové podniky v odvětví)

* ZT (ztrátové podniky v odvětví)

Rentabilita vlastního kapitálu (ROE - Return of Equity)

- Výnosnost vlastního kapitálu vyjadřuje zhodnocení jeho účetní hodnoty a její minimální hodnota je dána alternativním výnosem stejně rizikové investice. Na ukazatel rentability vlastního kapitálu (ROE) působí dvě hlavní skupiny ukazatelů a to skupina charakterizující tvorbu produkční síly (hrubá rentabilita aktiv) vyjadřující schopnost aktiv - tj. stálých aktiv (dlouhodobý majetek, dlouhodobý finanční majetek) a oběžných aktiv podniku - vytvořit zisk před zdaněním a placením úroků, tj. EBIT, a skupina charakterizující jeho dělení. Současně je důležité, za jaké finanční stability je rentabilita vlastního kapitálu dosahována.

ROE

Podnik	Odvětví	TH	RF	ZI	ZT
63,90%	16,13%	18,97%	7,66%	1,83%	-239,89%

Pro porovnání jednotlivých ukazatelů lze v grafech rozlišit hodnoty za:

* Podnik (porovnávaný podnik)

* Odvětví (odvětví celkem)

* TH (nejlepší podniky v odvětví)

* RF (velmi dobré podniky v odvětví)

* ZI (ziskové podniky v odvětví)

* ZT (ztrátové podniky v odvětví)

Ukazatele zadluženosti

Společnost financuje podniková aktiva vlastními a cizími zdroji. Většina podniků využívá pro financování svých činností a aktiv cizí zdroje. Tuto skutečnost nazýváme zadlužeností podniku.

Mezi nejčastěji používané ukazatele zadluženosti patří:

Ukazatele zadluženosti

$$\text{Poměr vlastního kapitálu a celkových aktiv} = \frac{\text{Vlastní kapitál}}{\text{Celková aktiva}}$$

$$\text{Celková zadluženost} = \frac{\text{Cizí kapitál}}{\text{Celková aktiva}}$$

$$\text{Úrokové zatížení} = \frac{\text{Nákladové úroky}}{\text{Čistý zisk} + \text{Nákladové úroky}}$$

Ukazatele zadluženosti

- **Poměr vlastního kapitálu a celkových aktiv** – ukazatel sleduje dlouhodobou stabilitu společnosti, jakým způsobem jsou financována aktiva společnosti. Hodnota ukazatele by neměla klesnout pod 30%.
- **Poměr cizího kapitálu a celkových aktiv** - bývá označován také jako ukazatel věřitelského rizika a je dán poměrem celkových cizích zdrojů (celkový dluh) a celkových aktiv. Doporučuje se, aby hodnota ukazatele nepřesáhla 70%.
- **Úrokové zatížení** – neboli ukazatel úrokového krytí vyjadřuje jakou část příjmů společnosti odčerpají nákladové úroky a dlouhodobě by neměl přesáhnout hodnotu 1.

Likvidita

„Likvidita je schopnost společnosti dostát svým závazkům. V zásadě se ukazatele likvidity používají k tomu, abychom porovnali zdroje, které máme k dispozici, se závazky, které bychom měli v určité době zaplatit.“ Jednotlivé položky oběžných aktiv mají různý stupeň likvidnosti, proto konstruujeme tři stupně likvidity.

Likvidita

- L3 Bezná likvidita =
$$\frac{\text{Obezná aktiva}}{\text{Krátkodobé závazky}}$$
- L2 Pohotová likvidita =
$$\frac{\text{Hotovost} + \text{Krátkodobé pohledávky}}{\text{Krátkodobé cizí zdroje}}$$
- L1 Okamžitá likvidita =
$$\frac{\text{Hotovost}}{\text{Krátkodobý cizí kapitál}}$$

Likvidita

L3 Ukazatel běžné likvidity (likvidity třetího stupně) poměr mezi oběžnými aktivy a krátkodobými závazky splatnými do 1 roku. Ukazuje kolikrát pokrývají oběžná aktiva krátkodobé závazky podniku (kolikrát je podnik schopen uspokojit své věřitele, kdyby proměnil veškerá oběžná aktiva v daném okamžiku v hotovost. Za optimální je považována hodnota ukazatele 2:1, tj. jednotka krátkodobých závazků je kryta dvěma jednotkami oběžných aktiv,

běžná likvidita $\geq 1,5$... Postačující

běžná likvidita $< 1,5$... Těsná

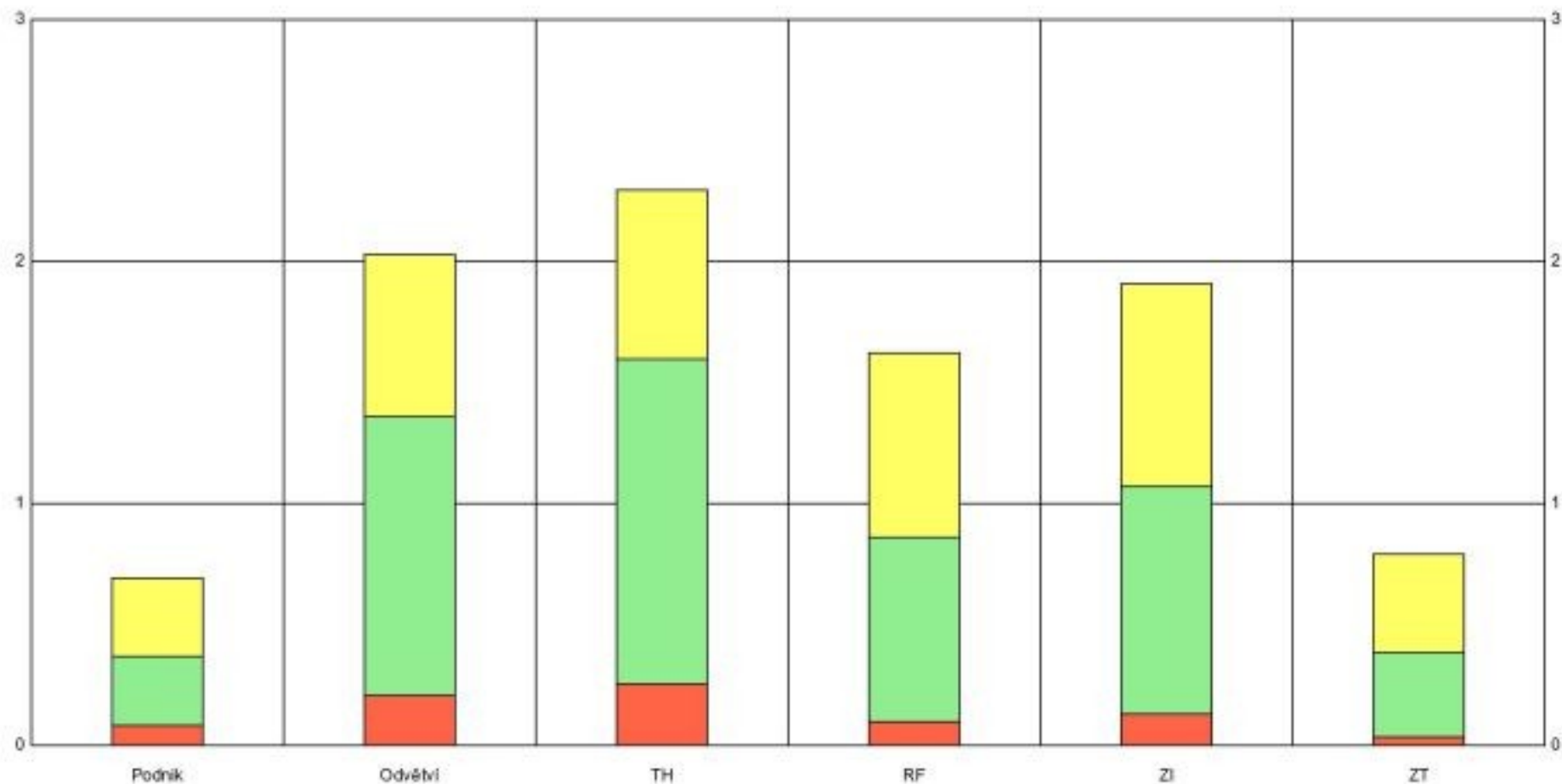
L2 Ukazatel pohotové likvidity (likvidity druhého stupně) poměr mezi pohotovými oběžnými aktivy (oběžná aktiva minus zásoby event. minus nedobytné pohledávky) a krátkodobými závazky. Za optimální je považována hodnota ukazatele 1:1.

pohotová likvidita ≥ 1 ... postačující

pohotová likvidita < 1 ... těsná

L1 Ukazatel okamžité likvidity (likvidita prvního stupně) poměr mezi hotovostí (peníze v pokladně, na běžném účtu, šeky, ceniny) a krátkodobými závazky. Doporučované hodnoty ukazatele se pohybují mezi 10 a 20%.

Struktura likvidity L3

	Podnik	Odvětví	TH	RF	ZI	ZT
Zásoby	0,32	0,67	0,70	0,76	0,84	0,41
Pohledávky	0,29	1,15	1,34	0,76	0,94	0,36
Finanční majetek	0,08	0,21	0,25	0,10	0,13	0,03

Pro porovnání jednotlivých ukazatelů lze v grafech rozlišit hodnoty za:

* Podnik (porovnávaný podnik)

* Odvětví (odvětví celkem)

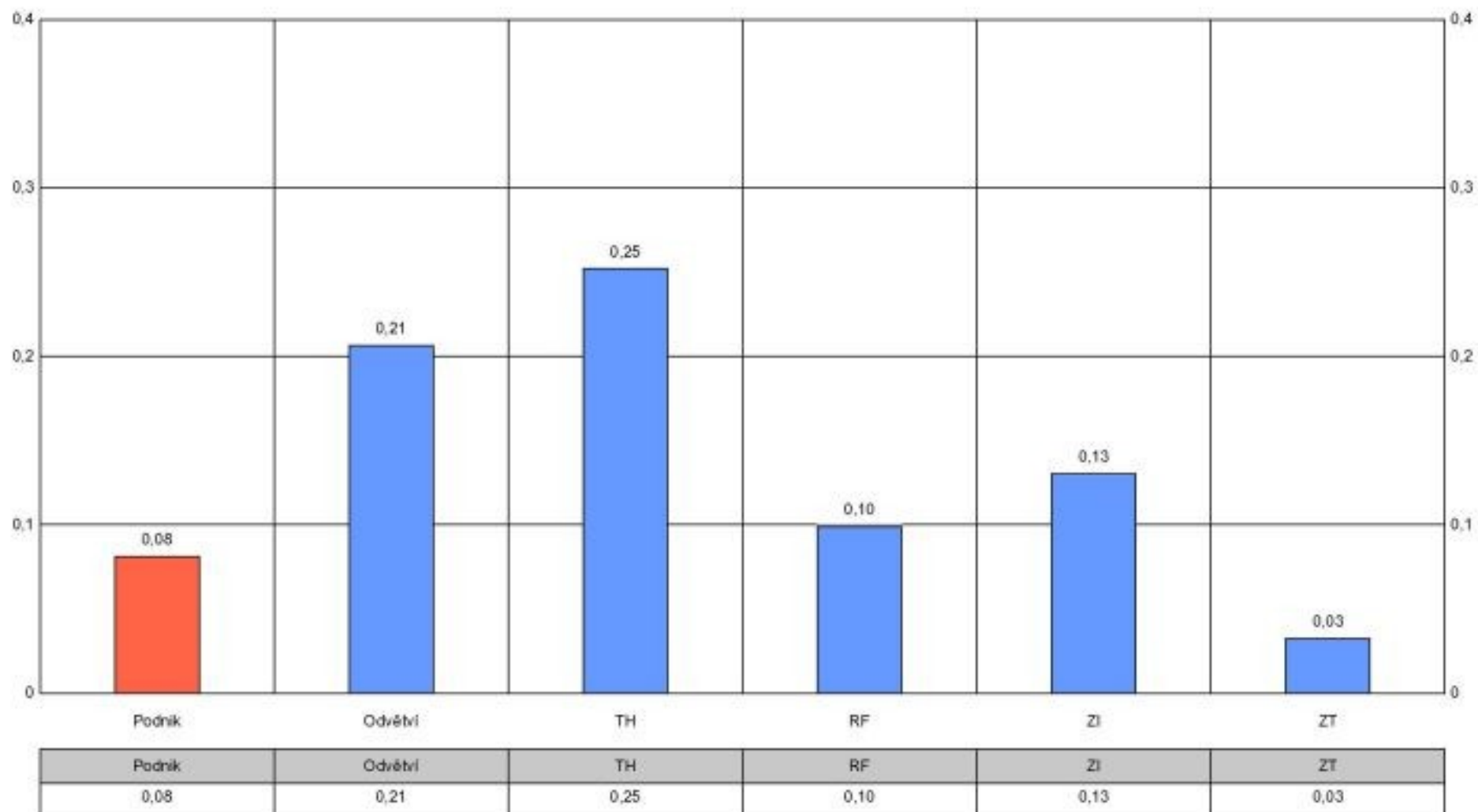
* TH (nejlepší podniky v odvětví)

* RF (velmi dobré podniky v odvětví)

* ZI (ziskové podniky v odvětví)

* ZT (ztrátové podniky v odvětví)

Likvidita L1

Pro porovnání jednotlivých ukazatelů lze v grafech rozlišit hodnoty za:

* Podnik (porovnávaný podnik)

* Odvětví (odvětví celkem)

* TH (nejlepší podniky v odvětví)

* RF (velmi dobré podniky v odvětví)

* ZI (ziskové podniky v odvětví)

* ZT (ztrátové podniky v odvětví)

Likvidita

- běžná likvidita je citlivá na strukturu a oceňování zásob a pohledávek;
- vztah mezi ukazatelem běžné likvidity a pohotové likvidity vypovídá o stavu zásob a pro jejich vzájemný poměr platí, že výrazně nižší hodnota pohotové likvidity proti běžné likviditě znamená nadměrnou váhu zásob v rozvaze společnosti; s tímto jevem se běžně setkáme u obchodních společností, které mají vysokou hodnotu okamžitých zásob; tyto zásoby však mají charakter zásob rychle se obměňujících, tzv. likvidní zásoby, viz ukazatel řízení aktiv - obrátka zásob.

Ukazatele aktivity

Ukazatele aktivity měří, jak efektivně podnik hospodaří se svými aktivy. Počítají se pro jednotlivé skupiny aktiv: zásoby, pohledávky, fixní aktiva, oběžná aktiva a pro celková aktiva. Tato skupina ukazatelů vyjadřuje schopnost manažerů řídit položky pracovního kapitálu a měří rychlost obrátu jeho jednotlivých složek. Ukazatele aktivity (obratu) mají většinou dvě formy, obrátku a dobu obrátu.

Ukazatele aktivity

$$\text{Obrat celkových aktiv} = \frac{\text{Tržby}}{\text{Celková aktiva}}$$

$$\text{Doba obratu celkových aktiv} = \frac{\text{Aktiva celkem}}{\frac{\text{Tržby}}{365}}$$

$$\text{Obrat pohledávek} = \frac{\text{Tržby}}{\text{Krátkodobé pohledávky}}$$

$$\text{Doba obratu pohledávek} = \frac{\text{Krátkodobé pohledávky}}{\frac{\text{Tržby}}{365}}$$

$$\text{Obrat zásob} = \frac{\text{Tržby}}{\text{Průmerné zásoby}}$$

$$\text{Doba obratu zásob} = \frac{\text{Průmerné zásoby}}{\frac{\text{Tržby}}{365}}$$

$$\text{Obrat závazků} = \frac{\text{Tržby}}{\text{Závazky}}$$

$$\text{Doba obratu závazků} = \frac{\text{Závazky}}{\frac{\text{Tržby}}{365}}$$

Ukazatele aktivity

- **rychlost obratu zásob** je definována jako poměr tržeb a průměrného stavu zásob výsledkem je absolutní číslo, které znamená počet obrátek, tj. kolikrát se přemění zásoby v ostatní formy oběžného majetku a opět v nákup zásob.
- **doba obratu zásob** je poměrem průměrného stavu zásob a průměrných denních nákladů (celkové náklady / 365). Ukazatel podává informaci za kolik dní se položka (zásoby) jedenkrát obrátí. Obecně platí, že čím vyšší je počet obrátek a čím nižší doba obratu tím lépe. To však platí pouze do té míry, aby byl zajištěn dostatek materiálu pro plynulou výrobu a dostatek hotových výrobků s ohledem na poptávku zákazníků.
- **rychlost obratu pohledávek** je vyjadřována jako poměr tržeb a průměrného stavu pohledávek udává v podobě počtu obrátek jak rychle jsou pohledávky přeměňovány v peněžní prostředky.
- **doba obratu pohledávek** je vyjadřována jako poměr průměrného stavu pohledávek a průměrných denních tržeb (tržby / 365) ukazuje jak dlouho, kolik dní se majetek vyskytuje ve formě pohledávek, resp. za jak dlouhé období jsou pohledávky v průměru spláceny.
- **ukazatel obratu dlouhodobého hmotného majetku** je vyjádřen jako poměr tržeb k hmotnému majetku v zůstatkové ceně. Je ukazatelem efektivity a intenzity využívání dlouhodobého hmotného majetku. Vyjadřuje jaká částka tržeb byla vyprodukována z 1 Kč dlouhodobého hmotného majetku
- **obrat stálých aktiv** - ukazatel vyjadřuje efektivnost hospodaření s pevnými aktivy, tj. jaká je tržba z produktivní činnosti firmy na peněžní jednotku stálých aktiv.

Du pontův rozklad

Investory zajímá především rozbor ziskovosti jednotlivých akcií. Často využívaná část finanční analýzy je tzv. „Du Pontův rozklad“. Du Pontův rozklad je založen na postupném rozkladu vrcholového ukazatele na dílčí, které hlavní ukazatel zásadně ovlivňují. Systém je navržen tak, aby jednotlivé ukazatele sledovaly vzájemné vazby mezi poměrovými ukazateli. Klíčovými jsou rozklad ROA a ROE.

